

श्री सार्वबाबांचे बोल व त्यांची सूत्रे

ईश्वर आहे हे सत्य मान
ईश्वर नाही हे खोटे समज
सब अल्लाही अल्ला आहे
रहे नाम अल्लाका।

हा सर्व अल्लामियाचा खेळ आहे.

अल्ला मालिक है। दुसरा कोई नहीं। त्याची करणी अलौकिक, अमोलिक, अकळ आहे.

अल्लापेक्षा कोणी मोठा नाही. तो कोण्या तन्हेने जीवदान देईल, कोण्या तन्हेने सांभाळील हे त्याचे त्यालाच ठाऊक.

गरीबोंका अल्ला वाली है। अल्लासे कोई नहीं।

देव किनई लई कनवाळू आहे. आपणच त्याच्यावर भरवसा ठेवीत नाही आणि सबूरी पकडत नाही.

देव भेटायला लोखंडाचे चणे खावे लागतात. लई कठिण गोष्ट आहे. तरी पण देव लई मायाळू आहे. अरे, तो लांब कुठे आहे? अगदी अगदी जवळ आहे, पण तो भेटायला निष्ठा आणि सबूरी पाहिजे. या दोन्ही गोष्टी जवळ असल्यास तो दूर नाही.

अकळसे खुदा पहचानना।

वाढ्यात ब्लसलेल्याला ओळखले पाहिजे.

मालकाला ओळखले पाहिजे.

ईश्वर करेल तेच होईल. त्याचा रस्ता तोच दाखवील आणि विनाविलंब मनाची मुराद पुरी होईल.

वह जैसा रखेगा वैसा रहेना।

बुरेसे खुदा डरे और खुदासे बुरा डरे।

अच्छा तन्हेसे चलो, अल्ला अच्छा करता है। बुरा तन्हेसे चलेंगे तो बुरा होता है। हम गाणगापूरमेंभी है, पंढरपूरमेंभी है, सब ठिकाणमें है, सब जगमें हम है और हमारे पास सब जग है।

मी सगळीकडे फिरतो गड्या: मुंबई, पुणे, सातारा, नागपूर ही सगळी शहरे रामाने भरली आहेत.

सर्व ठिकाणी मी पूर्ण भरलेला आहे. जे डोक्याने दिसेल ते सर्व मिळून मी आहे. माझे येणे जाणे नाही. मी हालत अगर चालत नाही. आपण चांगले करून अल्लाला घावे म्हणजे चांगलेच होईल; चांगले करील त्याचेच मालक अल्ला आहे. वाईट करतात व चांगले माझेजवळ मागतात; मी कोठून देऊ?

भल्याभल्यांची बुद्धी चालत नाही. मग आपली काय गोष्ट? ऐकावे आणि स्वस्थ बसावे. ज्याच्यावर ईश्वरी कृपा होते तो बोलत नाही; पण ज्याच्यावर ईश्वरी अवकृपा होते तो फार बोलतो. गवनि चढेल तो पडेल.

नेक व्हावयास पुष्कळ घडावे लागते. (पुण्याची जरूरी आहे.) माझे बाळगोपाळ

जरी हजारो कोसांवर असले तरी मी त्यांना जवळ बोलावून आणीत असतू.

माझी बाळगोपाळ आली की मला लई बरं वाटतं आणि मला दोन घास आनंदाने जातात. आनु मुठभर मांस वाढत. माझ्या बाळगोपाळांची चिंता मला रातंदिवस सारखी ठेवावी लागते, आणि कवडी कवडीचा हिशेब मला देवाला द्यावा लागते.

एका भक्ताने बाबांस विचारले, “हे जाते कशाला ठेवले आहे व आपण कां वर दळता?” बाबा त्याला म्हणाले, “इथे जे येतात त्यांचं मलां दळावं लागतं बरं!” (भक्ताला त्याचे प्रारब्ध व क्रियामाण कर्मापायी होणाऱ्या यातना इच्छादि यांचेसाठी सदगुरुस शिणावे लागते, जनन मरणाचा फेरा चुकविण्याची शक्ति एका सदगुरुचे शिवाय कोणासही नाही.)

आपल्या बाळगोपाळांना ती (उदी) लई कामाला येईल. जपून ठेवावी.

इकडे शिरडीस मस माणसे मुंग्यावाणी येतील. तू काही घाबरू नकोस; मी तुझ्याच जवळ आहे.

पन्नास हजार आले आणि छपन्ह हजार गेले त्याच्याशी आपल्याला काय करावयाचे? ज्याची निष्ठा धड आहे आणि इमान शाबूत आहे त्याला सात समुद्र न्याहाल करीन. माझ्या माणसांना बहात्तर पिढ्यांपर्यंत मीच सांभाळतो.

हजारो कोसांवर जाऊन हजारो लोकांना मला सांभाळवे लागते.

माझी नजर सगळ्यांवर सारखी आहे. खटनट, सुष्टुष्ट सगळ्या तळेची माणसे आपल्या दरबारात येतात. त्या सगळ्यांवर मला सारखी नजर ठेवावी लागते.

आपल्या दरबारात सर्व तळेचे लोक येतात. चांगलेही येतात, वाईट, खट, नष्ट, दुष्ट असेही येतात. आपण कशाला कोणाच्या उखाळ्या पाखाळ्या काढाव्या?

अरे, माझी कृपा कोणावर नाही? सर्वावर माझी कृपा सारखीच. माझे कृपेवाचून झाडाचे एकही पान हालत नाही.

हम किसीके बंदे नाही है। अल्लाके बंदे है।

लोकांना गाव आहे, मला जंगल आहे

लोकांना मकान आहे, मला मकान नाही.

माझी एकच घोड्याची बगी आहे. पण तो एक घोडा दहावारा माणसांना घेऊन जातो. [घोडा (प्राण) दहावारा माणस (इंद्रिये) घेऊन जातो, मरणानंतर (श्री मद्भगवद्गीता, अ. १५)]

चौधांचे मुडदे पाडीन (चारी देहांचे निरसन करीन.)

माझे प्राण गेले तरी मी म्हणतो ते ध्यानात धरा. माझी हाडे तुर्वती मधून तुम्हांस आश्वासन देतील. मी काय पण माझी तुर्वत तुमच्यासवे बोलत राहिल. जो तीस अनन्य शरणागत आहे, त्याच्यासवे डोलत राहील. मो डोळ्यांआड होईन ही चिंता माझ्याविषयी करू नका. माझी हाडे बोलताना ऐकाल व तुमच्यासवे ती हितगुज करील.

साठ्यांचा वाडा बांधावयाची सुरुवात केली तेव्हा निबाचे झाड पुढे बांधकामाला नडले असे समजून श्री साईबाबांकडे झाड तोडण्याविषयी परवानगी मागण्यात आली असता ते म्हणाले, “आपण कशाला झाड तोडावे?” पुढे काम बरेच झाल्यानंतर त्या

झाडाचा थोडासा भाग नडू लागला तेव्हा साईंना फिरून विचारण्यात आले तेव्हा ते म्हणाले, “आडवे आले की कापून काढले पाहिजे. जेवढा भाग नडत असेल तेवढा कापून टाका.”

वादावादी करू नये. कोणी दहा बोलले आणि आपल्या मनास आले तर आपण एक बोलावे. तू कुणाला वरे बोलू नकोस वाईट बोलू नकोस. कोणाला वाईट बोललास तर मला दुखणे येते. अरे सापाचे दांत पाडून घशात घालावे. तो दुष्ट किती उड्या मारील ते आपणच पाहू. आपण लोकांचे बरे करीत असावे मग देव आपले बरे करितो.

आपल्यावर उठेल त्याचा नायनाट होईल.

घरात दहा माणसे असतात, तर एकमेकांचे एकमेकांशी पटत नाही. भांडण, वाईट (दहा माणसं-पाच झानेंद्रिये व पाच कर्मेंद्रिये.)

जिसकी वुरी उनके साथ। जिनकी भली उनके साथ।

जैसे जो करील तैसे तो भरील

जशी ज्याची नियत तशी त्याची बरकत,

ज्याचा इरादा चांगला त्याचे सगळे चांगले.

नेकीका फल भारी है।

बदीका फल कम है।

पैसा म्हणतो मला वापरून पहा. मला चांगला वापरशील तर मी तुड्या कामी येईन. अन्न म्हणते मला चांगले करून खाशील तर मी तुड्या कामी येईन. भोगी आत्याकरीता योगी आत्मा चांगला.

द्रव्य कोणाचे घेऊ नये. निरपेक्ष असावे.

चिंधीवाला मंदिल वात्यापेक्षा चांगला.

आलास कशाला? गोवन्या वेचायला? (आहार करून विष्टा करायला?)

लोकांचे मनशिक कोठे चांगले आहे? मनशिक चांगले पाहिजे.

तेली लबाड, यह तेल नहीं खाना, घी खाना. (तेला प्रमाणे तरंग उठविणारे मन लबाड आहे. शांतिरूपी धृत सेवन केल्याने लाभ होतो.)

पहा लोक कसे मतलबी असतात! वेळ. आली म्हणजे साथीदाराला सोडून आपल्या मतलबाला दक्ष असतात. म्हणून आपण असा साथी करावा की, जो आपल्याला कल्यांतीही सोडणार नाही. (अर्थात् सदगुरुराया शिवाय असा दुसरा साथी कोण मिळणार आहे? म्हणून साथी करावयाचे तर त्यांनाच करावे. प्रेम भूतमात्रांवर असावे, पण संग सदगुरुरुचाच करावा. तोच संग खरा सुखकर होतो.)

आम्ही लोक असे आहोत की भांडू तर एकमेकांच्या उरवर सुद्धा बसायला कमी करणार नाही. पण आम्ही कधीही एकमेकाला बिछुडणार नाही. (सोडणार नाही.)

दोरी सदगुरुरुच्या हातात एकदा दिली म्हणजे काळजी करण्याचे कारण नाही.

मी कुणाला सोडणारा माणूस नाही,

गुरु मानायचा असतो, करावयाचा नसतो.

आनंदात आहे असेच म्हणावे

पोटात काटे भरवे पण महाराच्या येथे जेऊ नये. (षड्हरिपूच्या आधीन होऊ नये.)

अंगात महार (षड्हरिपू) आहे तो काढून टाकावा.

दुनिया इकडची तिकडे झाली तरी आपण मागे पुढे होऊ नये. निश्चल राहून कौतुक तेवढे पहावे. (साक्षीवत् रहा.)

कोणाचे होऊन रहावे किंवा कोणाला आपले करून रहावे.

जिन्ने पाया उन्ने छिपाया (घडा जोपर्यंत भरत नाही तोपर्यंत आवाज करतो.)

मागितले पाहिजे. (मागितल्याशिवाय आईपण वाढत नाही.)

फिरल्यावाचून चरता कसे येईल?

संसार कोणाला चुकत नाही. मग तुम्ही कष्टी होऊन भोगा की आनंदी होऊन भोगा.

मातीत माती मिळेल आणि पखेरु उडून जाईल.

मस सांगे लोकाला शेंबुड आपल्या नाकाला. (परोपदेशे पांडित्यम्.)

काही लाग्याबांध्याशिवाय मनुष्य काय पण पशुपक्षीही कोठेही जात नाहीत. म्हणून कुणालाही हडहड करू नये.

आलेल्या गेलेल्याचा आदर कर, तृष्णिताला पाणी दे, भुकेलेल्यास भाकरी, उघड्यास वस्त्र व घर नसलेल्यास बसावयास ओसरी द्यावी म्हणजे श्री हरी तुष्ट होईल.

एका भक्ताने बाबांना दोन रूपये दक्षिणा दिली तेव्हा बाबा त्याला म्हणाले, “अरे, आणखी दोन दे; दोन देशील तर चार होतील, चार देशील तर आठ होतील. पेरशील तर उगवेल, पेरलेच नाही तर उगवणार कोठून?

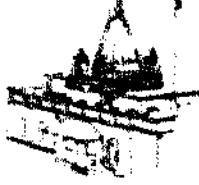
एका भक्ताने बाबांना सव्वा रूपया दक्षिणा दिली. बाबा त्याला म्हणाले, “याने तर सव्वा रूपया दिला-रूपया सव्वा दिला. श्रीराम परवर दीगार। सत्तेचे आपले घर॥ हे आहे एक मी येथे। यावे हो नेहमी बरे॥

एका भक्ताने बाबांना विचारले, “बाबा, माझा गणपती उजव्या सोंडेचा आहे आणि त्याचा एक हात मोडलेला आहे. लोक सांगतात अशी मूर्ती घरात ठेवू नये, पाण्यात शेळवावी.” तेव्हा बाबा म्हणाले, “आपल्या मुलालेकराचा हात पाय तुटला असता तर आपण त्याला बुडवितो का? तो गणपती लई लकी आहे. त्याची पूजाअर्चा रोज करीत जावी.”

कुणाला पैसा हवा असेल व तुझ्या मनात देण्याचे नसेल तर देऊ नको पण त्याच्या बरोबर कुञ्च्यासारखा वागू नकोस.

आपुले कर्म आपुल्यासंगे, दुजियासंगे. (भीक मागत असलेल्या अगदी गरीबाला पाहून कोणी तार्किकाने असा विचार केला की, त्याच्या (गरीबाच्या) कर्मचे फळ (दुःख, गरीबी) तो भोगत आहे त्यात आपण मदत करून ईश्वरी योजनेत काढ्या घालण्याचे कारण काय? तर त्याचे उत्तर असे की त्याचे कर्म आहे तेच आहे. त्याचा विचार करण्याचा खटाटोप केल्याशिवाय त्याला ईश्वररूप मानून आपण साहाय्य केले तर ते पुण्यकर्म आपल्याबरोबर येईल. आणि देण्याचा इरादा न ठेवता त्याचा तिरस्कार केला तर अतिथिदेवाचा तिरस्कार केल्याचे पाप लागेल व ते आपल्याबरोबर येईल.)

तुमच्या आणि माझ्यामध्ये ‘तेल्याची’ तसेच ‘वाण्याची’ खिंत आहे ती पाढून टाका

म्हणावे सगळे समजेल. नंतर तुम्ही ते मी व मी ते तुम्ही. (तेल चिकट असते, खिंगथ असते व ते संसारिक प्रेमाचे एक चिन्ह समजले जाते. पण त्याच्यात राहिलेला चिकटपणा, मनुष्य स्वभावातील आसत्ती, काढून टाका, निःसंग व्हा असा भावार्थ घेऊ शकतो.)

रेहिला रात्रभर त्रास देतो अशी तक्रार झाल्यावर बाबा म्हणाले, “त्याची बायको अनावर झाली आहे, ती मला सतवायला येते पण त्याच्या ओरडण्याने पळून जाते व मला झोप लागते.”

माझे सरकार म्हणत, ‘लुटा, लुटा, घ्या, घ्या. माझा खजीना उत्तून जात आहे. खोदा, खोदा, गाडी आणा आणि तिच्यात खजीना भरून घेऊन जा. पण कोणीही प्रयत्न करत नाही, कोणाला मेहनत करावयाची नाही, जो तो येऊन माझ्या सरकारकडे मागण्याएवजी माझ्याकडे मागतो. माझी काय महती? हे तर मातीत मिळेल, वाच्याला वारा मिळेल. पण माझ्या सरकारची, भगवानाची, फक्कीराची कळा न्यारी आहे. मागा त्याच्याकडे मागा.’ (तपरुपी मेहनतीने मागणीचा आर्तनाद ईश्वरापर्यंत पोचवा.)

माझी दुर्व्या (द्रव्य) वावरा वावराने पडली आहे.

अलिकडे किनई मी लई बेजार झालु आहे. कुणाला पैका पाहिजे, तर कुणाला काईल पाहिजे, तर कुणाला ल्योक पाहिजेत. माझ्याजवळ आहे ते तर कुणीबी मागत नाही. बघीन बघीन आनं एकाद दिवस असाच गपचिप चालेला जाईन. लई कंटाळा आलाय.

बाबांनी १९१८ साली विजयादशमीच्या मूहूर्तावर समाधी घेतली. त्या आधी काही महिने ते एका भक्ताला म्हणाले, “आता आपल्याला शिरडीस यायच नाही बर. मी तरी तुझ्या बरोबरच आहे व तुझ्या संगच राहीन बर. इथ लई लोक खराब झाले अशी सतावतात. पैपैका मागतात. पुन्हा बेमान होतात. आपण आता कंटाळलो बर.”

* * * * *

साईकृपा

— माधवी फडके
१०, राज्य मंत्राचे निवासस्थान,
सिंहील लाईन, नागपूर.

तों दिवस शनिवार होता. मी सायकल चालवित होते. रस्ता पार करताना एका सूटरने माझ्या सायकलीला ठोकर दिली. दिनांक १-१२-१९८४ रोजी ५ वाजता ही घटना घडली. मला त्यानंतर काय झाले ते कळलेच नाही. माझे दिनांक ४-१२-८४ रोजी डॉ. बाभुळकर यांनी सकाळी माझ्या पायाचे ऑपरेशन केले व ऑपरेशन ठिक्ही झाले. थोडक्यात बचावले होते, ही सर्व साई लीलाचीच कृपा! १५ मे १९८५ ला शिरडीला जाऊन आपले नतमस्तक साई चरणी ठेवले. त्याच्या आशिर्वादानेच मी या अपघातातून बाचले होते.

साधना आणि सहजसमाधी

— श्री. चक्रोर आजगांवकर.

एम.ए. (उपसचिव, शिक्षणखाते),

वाय ११/१७०, सरकारी वसाहत,

वांद्रे (पूर्व), मुंबई - ४०० ०५१.

संत कबीर व साईबाबा या दोन महात्यांच्या जीवनात व विचारात इतके साम्य आहे की, बाबांचा कबीर हे पूर्वावतार होते अशी विचारधारा मनाला पटते. सहजसाधना व सहजसमाधी, पंथजात विहीन मानवतावादी दृष्टीकोन हा वारसा दोन्ही महात्यांनी भारतीय समाजाला दिला. कबीरांनी सहजमीलन व सहजसाधना यांचा पुरस्कार केला आणि बाबांचा गुरुमार्गाही असाच समांतर अशा गुरुध्यानाचा, गुरुमीलनाचा व सहजावस्थेतील कृपेचा होता. साई आणि कबीर दोघांना मशीद मंदिरबाहेरील निर्गुण निरंजन राम-रहिमांचा साक्षात्कार झालेला होता.

“तो वसे मशीदित अल्ला — बेहर वसे मग कोण?

मूर्तीत नांदतो राम — मग विश्वी राहे कोण?

जी नारी अथवा नर जो — ते सर्व रूप देवाचे

मी दास साई रामाचा — ते पीर, गुरुही माझे!”

परमश्वररूपी प्रियकर सदैव जवळ असतो. मायेचा घुंघट दूर केल्यावर त्याचे दर्शन घडते, तो दैवी प्रियकर घटाघटात भरलेला आहे. देहभाव व देवभावाचे सरळ मीलन घडताच हृदयात आनंदाचे अनाहत गीत गुंजत रहाते —

देही देही वसतो साई — प्रीती ही अनमोल खरी

कबीर बोले शब्द अनाहत — हृदयातुन आनंद भरी!

कबीरांना गुरुंनी दिलेल्या सिद्धनामामुळे हृदयातील “साई” समजला. परमेश्वर अणुरेणूत भरला आहे. उन्मन अवस्थेत देहभाव विसरून केलेल्या श्वासातील अजपाजपातून साई प्रगट होत असतो.

“नगर शिवेच्या पैल वसे मी विजनाच्या छायेशी

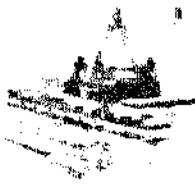
शोध मला मी खेळत बसलो तुळिया श्वासोश्वासी!”

कबीर रसवंतीला निर्गुण रामाचे नंब घ्यावयास सांगतात. हा राम दशरथी राम नसून निर्गुण “रं”कार आहे. या मूळ ओमकारात शक्तिसंपुरीत सिद्धतेचे माधुर्य व सौंदर्य साठले आहे. या रामनामातील माधुर्य कबीरांनी प्राशन केले व नामाची सुधा सर्वांना वाटून दिली.

“रसने! रामनाम रस प्यावा

गुणातीत तो गोड सुधारस क्षणक्षण प्राशावा”

सहजसाधना व सहजावस्था यांचा अनुभव नित्य घेणारे कबीर व साईबाबा साधकांना देहकष्ट, उपासतापास, पूजाअर्चा यात व्यर्थ नाटकीपणे वेळ गमावयास सांगत नाहीत. मूर्ती, देव्हारे, उत्सव, दांभिक उपचार यांच्या विरुद्ध दोघेही आहेत. केवळ गुरुकृपा,

गुरुधारा, सहज अजपाजप यातुन दोघानाही सत्य सापडले व तेच त्यांनी सर्वांना उपदेशिले.

सहजसमाधीचा अनुभव सर्वांना संगताना कबीर म्हणतात की, संतसज्जनांनो, सहजसमाधी हीच खुरे जानाची अवस्था आहे. ही अवस्था गुरुकृपेने जागृत झाल्यावर मला क्षणोक्षणी असेही अनुभव येत आहे. उघड्या डोळ्यांनी मी श्री हरीचे रूप पहात आहे. कमन वा डोळे बंद न करता मला योग साधला आहे.

अनाहताच्या रथात बसलो आलो हरद्वारी
तडिल्लता चमकते, गुंजते ऋतंभरा वैखरी!
ज्ञाननयन उघडला, उतरलो समतेच्यापरतीरी
प्राण भृंग तो हंस भिरभिरे सहाहि चक्रावरी!
अशी समाधी क्षणहि मिटेना देह तुटावा तरी
गुरुकृपेने जागृत झाली, अनुदिन सौख्य भरी!

हदय अष्टसात्त्विक भावांनी उचंबळले आहे, दृष्टी ज्ञानोदयाने विश्वाशी समरस झाली आहे, प्राण सर्व चक्रांत व्यापून विश्वरूपाशी समत्व पावला आहे, एका जागेवर बसून श्री कबीर त्यांच्या साईशी एकरूप झाले आहेत. जीव शिव झाला आहे. श्री साईबाबाहि एकदेशोय असूनही सहजावस्थेत सदैव विश्वात्मक झालेले असत. देहाच्या, दिशांच्या, काळाच्या सीमा ओलांडणारी ती समाधीच्या माथी पाय ठेवणारी सामरस्य अवस्था होती, निरंजनावस्था होती!

स्मरण आणि चिंतन

साधनेचे मर्म :- श्रीसाईबाबांच्या प्रेमिक भक्तांच्या मनांत श्रीसाईचे स्मरण व चिंतन या दोन्ही प्रक्रिया होतात पण त्यांचे मर्म जाणण्याचा त्यांनी प्रयत्न केला तर ते साधनेच्या दृष्टीने सुवर्ण मोलाचे ठरणार आहे.

सर्व साधना या मन, बुद्धी, अहंकार व शरीर यांच्यावरील संसाराचा व आसक्तीचा ठसा पुसण्यासाठी असतात. धन, स्त्री, कीर्ति, सत्ता इत्यादी प्रेरणा मनाला बांधून ठेवतात. कारण लहानपणापासून वस्तूवर व आवडणाऱ्या गोष्टीवर प्रेम करावयास शिकविले जाते. तसे देवावर प्रेम करावयास कुणी शिकवत नाही. त्याच्या चरणावर सर्व आवडत्या, मोहक व आकर्षक बंधनाचे समर्पण करावयाची नवी दिशा समजू शकते. पण ती उमजून आचरणात आणणे कठीण असते. साधना ही नवी दिशा दाखविते. आवडत्या गोष्टी प्रभूचरणी अर्पून आपण फक्त साईप्रभूच्या चरणावर प्रेम करणे हे साच्चा साधनाचे, व्रतांचे, तपांचे परमोच्च ध्येय आहे!

जाणीवांची शुद्धी :- त्यासाठी मन, देह, वृद्धी, प्राण व अहंकार या चारही पातळ्यावर आपल्या जाणीवाला उच्च न्यावयाचे असते. निष्काम कर्मे, भक्ति, समर्पण, ईशशरणाता, नामजप व ध्यान या वाटानी मनुष्य आपली जाणीव आपले अस्तित्व शुद्ध करतो. यावर अधिक विस्ताराने लिहिण्याएवजी येथे फक्त स्मरण व चिंतन या मनाच्या

श्री साईलीला, मे १९८७

दोन प्रक्रियांनाच स्पर्श करतो.

देह, प्राण, मन संस्करण :- देह सत्कार्यानी व प्राण संयमाने शुद्ध करीत असतांना भटकणाऱ्या मनाला शिस्त लावायचे कठीण काम करावयाचे असते. कारण मन हे ओढाळ वासराप्रमाणे पंच विषयांकडे धावत दौडत असते. योग्यालाही प्राण आवरता आले तरी मन जिंकणे कठीण असते यासाठी मनाला स्मरण व चिंतन या दोन बंधनात अडकवावयाचे असते.

चिंतन :- विचार करणे, संज्ञा प्रवाह चालू ठेवणे, भटकत रहाणे हा मनाचा सहजधर्म आहे. यासाठी हृदयांत साईबाबांबदल प्रीति निर्माण करून मनाच्या चिंतनाचा प्रवाह त्याच्या लीलांकडे, गुणसंकीर्तनाकडे, रूपाकडे मूर्तीकडे वळवावयाचा असतो. साधुपुरुषांचा संग, सत्क्षेत्रावर वस्ती, पूजा, व्रते, ग्रंथपठण इत्यादी सहज क्रियाद्वारे मनाला उच्च पातळीवर खेळवीत ठेवणे याला खरे साईचिंतन म्हणता येईल.

स्मरण :- हे जास्त शिस्तबद्ध व हेतूपूर्वक घडवावे लागते. साईच्या नामरूपावर अष्टोप्रहर तैलधारावत मन केंद्रित करण्याचा अद्वाहास करीत रहाणे म्हणजेच साईस्मरण होय. स्मरणात जाम व रूपाचय निदिध्यासाचे अविभाज्य अंग सामावलेले असते. या अद्वाहासातून निदिध्यास निर्माण होतो. खरेखुरे स्मरण सुरु होते. अभावितपणे न कळत नाम व रूप यात मन सहज गुंतावयास लागते. यास वेधशक्ति म्हणतात. ही वेधशक्ति स्मरणात जागृत झाली की आपण खरेखरच साईरूपी भगवंताच्या बरेच जवळपास पोहोचतो.

हिंच माझी आस देवा

तव चरणाची सेवा
हिंच माझी आस देवा
चरणी ठाव मिळावा
तव स्मरणात खंड नसावा ॥ ४ ॥
तव चरणाचा ध्यास मना
तव चरणी रमू दे मना
हृदयी जपीते हा ठेवा
हीच माझी आस देवा ॥ १ ॥
नयनी तूच दिसावा
चरणाचा महिमा किती गावा
ध्यानी मनी साई वसावा ॥ २ ॥
हीच माझी आस देवा
साई तुजवरी जीव जडावा
चदनी नामाचा कवळ घालावा
हृदयी तव प्रेमाचा उमाळा यावा
हीच माझी आस देवा ॥ ३ ॥

मजवरी जीव तुझा जडावा
वाढवी मम भक्ती भावा
ध्यानी मनी तूच असावा
हीच माझी आस देवा ॥ ४ ॥
घ्या पदरी मज देवा
मम हृदयी घ्या विसावा
जन्मोजन्मी करीन सेवा
हीच माझी आस देवा ॥ ५ ॥
तव चरणाचे गुण किती गाऊ
तव चरण मम हृदयी कसे ठेवू
मन्मनी ठेवूनी तुझे नाम
करीते तव चरण प्रणाम ॥ ६ ॥

— डॉ. सुमन खानवीलकर.
लोणावळ, सीता कुंज,
मुंबई पूना रोड.

कबीरः आचार— संहिता

श्री. य.न. पंडित
 'अर्चना' शरणपूर,
 नाशिक— ४२२ ००२.

संघर्षाच्या संक्रमणाच्या काळात कबीराचे सारे जीवन व्यतीत झाले. हिन्दु, मुसलमान यांच्यात तर विरोध होताच पण हिंदूमध्येही अनेक वैचारिक मतभेद होते. कमाइवजी जन्मावरून जातिभेद रुढ झाले होते. त्यात उच्चनीचतेचे भाव समाविष्ट होते. त्यामुळे व अन्य कारणामुळेही धर्मातर मोठ्या प्रपाणावर होत होते. विशेषतः राजदरबारी मान—सन्मान मिळविण्याकरीता हिंदू जसे धर्मातर करीत तसेच हिंदू—क्षुद्रही दारिद्र्यापोटी धर्मातर करीत होते. मुसलमानांच्या आक्रमक धोरणामुळेही त्यांनी हिंदूना बळजबरीने धर्मातर करावयास भाग पाढले.

सामाजिक, राजकीय, धार्मिक व तात्त्विक क्षेत्रात अनेक मतमतांतरे होती. मूर्तिपूजा व कर्मकांड यांमुळेही हिंदूमध्ये काही स्वतंत्र पंथांची स्थापना झाली होती. अशा परिस्थितीत कबीराने मानव धर्मातील मनाच्या सरळपणावर खरेपणावर अधिक भर दिला.

जानि बूळि सांचाहि तजै, करै झँूठ सूँ नेह।

ताकी संगति राम जी, सुपने ही जिनी देह॥

जो मनुष्य जाणूनबुजून सत्याचे आचरण करीत नाही व असत्यावर प्रेम करतो अशा मनुष्याला स्वप्रांत सुळा परमेश्वराची साथ न मिळो!

धर्मप्रसारकरिता मुसलमानांनी तलवारीचा आश्रय घेतला, हिंदूंची देवळे फोडली. अशा परिस्थितीत हिंदू—मुसलमानांमध्ये सामंजस्य निर्माण करण्याचे महान् कार्य कबीराने केले आहे.

हिंदू मूर्ये राम कहि, मुसलमान खुदाइ

कहि रहीम सो जीवता, दुहमें कवे न जाइ

हिंदू 'राम—राम' म्हणत मरण पावतात. मुसलमान 'खुदा—खुदा' म्हणत मरण पावतात. परंतु तो खन्या अर्थनि जगतो, जो 'राम—खुदा' या द्वंद्वात पडत नाही.

कबीर मूलतः एक समाज सुधारक होता. त्याच्यामध्ये निवृत्ति—प्रवृत्तिचे, आसक्ति—विरक्तीचे, गृहस्थी—संन्यस्त जीवनाचे सुंदर मिश्रण झालेले दिसते.

दुसऱ्याची निदा—नालस्ती करण्यात मनुष्याला एक प्रकारचा विशेष आनंद होतो. या प्रवृत्तीवर कबीराने कोरडे ओढले आहेत. मात्र निंदक एक प्रकारे आपणांवर उपकारच करीत असतो, असेही प्रतिपादन केले आहे.

न्यंदक दूरि न कीजिए, दी जै आदर माँन।

निरमल तन मन सब करै, बकि बकि आँनहि आँन॥

"निंदकाचे घर असावे शेजारी." निंदकाचा सन्धानच केला पाहिजे. कारण निंदेच्या द्वारा निंदक आपले शरीर व मन शुद्ध व पवित्र करीत असतो.

तसेच वाईट संगतीतून वाईटच निष्पत्र होणार. सुसंस्कारांचे महत्त्व अबाधित आहे.

संग याकरिताच आवश्यक आहे.

सतगुर सौँचा सूरिवाँ, तातें मोहि लुहारा ।

कसणी दे कंचन दिया, ताडि लिया ततसार ॥

सदगुरु खरा शूर वीर आहे. लोहार ज्याप्रमाणे लोखंडाला तापवून त्याला पाहिजे आकार देतो, त्याप्रमाणे सदगुरु साधकावर योग्य ते संस्कार करून त्याला सत्प्रवृत्त वितो. सोन्याची परिक्षा कसोटीकरून होते, त्याप्रमाणे सदगुरु साधनेच्या कसोटीवर ग्रकाची परिक्षा घेतो व त्याला जीवनाच्या तत्त्वाची ओळख करून देतो.

जीवन दुःखाने भरलेले आहे, हे खरे असले तरी सुखदुःखाच्या पलिकडे जाता येते विशद करताना कबीराने म्हटले आहे,

दाथ बली ता सब दुखी, सुखी न देखाँ कोई

जहाँ कबीरा पग धरै, वहाँ टुक धीरज होई

कर्मामुळे उत्पन्न झालेल्या दुःखापासून कोणीही मुक्त नाही. जगी सर्व सुखी असाग आहे? पण भक्तीच्या सामर्थ्यावर, परमेश्वराला जवळ केल्यावर दुःख कसले? दैनंदिन जीवनात प्रेम—भावनेचा उपयोग केल्यास कितीतरी समस्या सुटण्यास केवढी मदत होईल. मात्र प्रेम व त्याग या एकाच नाण्याच्या दोन बाजू आहेत.

प्रेम न खेतौं नीपजै, प्रेम न हाटि बिकाइ

राजा परजा जिस रुचै, सिर दे सो ले जाइ

प्रेम शेतात पिकत नाही किवा बाजारात विकत मिळत नाही. राजा असो किवा तील सामान्य माणूस, कोणालाही प्रेम मिळते. पण त्या करिता त्याग करण्याची वेळ लीच तर मरण्याचीही तयारी पाहिजे.

दैनंदिन जीवनात दुसऱ्याला फसविणे, स्वतःची सुती स्वतःच करणे, दुसऱ्यावर जुलूम जबरदस्ती करणे, कटू बोलून दुसऱ्याला दुखविणे, बोलल्याप्रमाणे न वागणे इत्यादी अतिक गोष्टी टाळल्या पाहिजेत. तरच संसार सुखाचा होतो, मानवाला मनःशांती प्राप्त होते.-

कबीर आप ठगाईये, और न ठगिये कोई ।

आप ठग्यां सुख उपजै, और ठग्याँ दुःख होइ ॥

एक वेळ आपण स्वतः फसवले गेलो तरी चालेल, पण दुसऱ्याला फसविण्याचे आतही आणू नये. आपण फसलो गेलो तर फारसे दुःख होणार नाही, पण दुसऱ्याला प्रविले तर मात्र अत्यंतिक दुःख पदरी येईल.

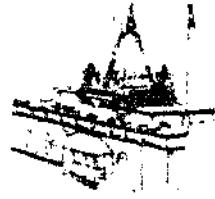
आपन यों न सराहिये, और न कहिए रंक ।

नौ जाँणौ किस विष तली, कूळा होइ करंक ॥

स्वतःची सुती स्वतःच करू नये. दुसऱ्याला गरीब म्हणून हिणवू नये. आपला मृत्यु रुह होईल हे कोण जाणणार? आपली हाडे केळ्हा व कोणत्या वृक्षाखाली गाढली णार आहेत, हे कोणासच माहीत नाही.

जोरी कीयां जुलूम है, मांगत न्याव खुदा ।

मालिक दरि खूनी रुक्क, मार मुहे मुहे मुहिं खाई ॥

कोणावरही बलप्रयोग करणे अत्याचार आहे. विधियुक्त परमेश्वराला मान्य आहे. अत्याचार करणाऱ्याच्या तोंडावर प्रहार केले जातात.

ऐसी वाणी बोलिए, मन का आपा खोइ ।

अपना तन सीतल करै, और न कौं सुख होइ ॥

अहंकार सोडून सर्वांशी गोड-गोड बोलावे. त्यामुळे आपणाला शांती मिळते व दुसऱ्यांना आनंद होतो. शेवटी हेही लक्षात ठेवले पाहिजे की, आपल्या कर्मानुसार फळ मिळते, म्हणून जीवनात सद्विचार व सदाचार यांचे विशेष महत्त्व आहे.

राम झरोखे बैठके सबका मुजरा लेत ।

जैसी जिनकी चाकरी वैसा उनको देत ॥

परमेश्वर ज्याच्या त्याच्या आचरणानुसार फळ देतो.

कबीरने स्त्रीला नागीण म्हणून संबोधले आहे. ती साधनेत बाधा निर्माण करणारी आहे, म्हणून तिची निर्भर्त्सना केली आहे. स्त्रीबद्दलचे त्याचे विचार औचित्याला व मानवर्धर्माला धरून आहेत असे वाटत नाही. कदाचित पुरुष साधक असल्यास त्यात स्त्री बाधा आणते व स्त्री साधक असल्यास पुरुष बाधा आणतो, असेही त्याला सूचित करावयादे असेल. कामी पुरुषबद्दलही त्याने तीव्र संताप व्यक्त केला आहे. तरीही स्त्रीबद्दलचे त्याचे अनुदार विचार एकांतिक वाटतात.

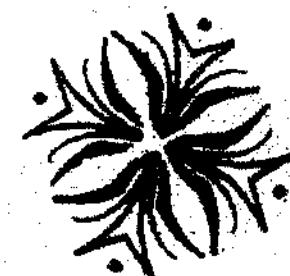
“कथनी” पेक्षा “करणी” चे महत्त्व कबीरने जागोजाग प्रतिपादिले आहे. तत्त्वज्ञानाच्या मोठमोठ्या गप्पा मारायच्या पण कृतीत मात्र त्यातले काहीही आणावयाचे नाही अशा बाष्पळ बडबडीवर त्याने तीव्र टीका केली आहे.

जैसी मुख तै नीकसै, तैसी चालै नाहिं ।

मानिष नही ते स्वानगति, बांध्या जमपुर जाहिं ॥

विचार अतिशय उच्च पण आचार त्याच्या अगदी उलट असा मनुष्य कुत्र्यासारखा, तो नरकातच जाणार.

‘एक तरी ओवी अनुभवावी’ चे मूल्य वादातीत आहे. थोडक्यात, साधेपणा, सच्चेपणा, परोपकारी वृत्ती, त्यागाची भावना व अहंकार सोडून परमेश्वराची भक्ती या गुणांची जोपासना केल्यास मानवाला ‘याच देही याच डोळं’ मुक्ती मिळणे अशक्य नाही. सुखदुःखाच्या अतीत गेल्याशिवाय मनःशांती प्राप्त होणार नाही. परमेश्वराकडून सुखाची आशा करावयाची तर दुःखही त्याचाच प्रसाद मानला पाहिजे.

श्री साईलीला, मे १९८७

हाती काम मुखी राम

— श्री. मधुसूदन वामन करंबेळकर
रघुनाथ निवास,
चेंबूर (गांवठाण),
मुंबई-४०० ०७१.

कृत, त्रेता, द्वापारादी युगांचा विचार करता मनुष्याला आयुष्य प्रमाण फार होते, शिवाय त्यावेळी सत्विचार मनांत होते. परंतु प्रत्यक्षांत त्याचा उपयोग करताना राक्षसवृत्तीचा त्याला विरोध होत होता म्हणून भगवंताला सूक्ष्मांतून स्थुलात येणे आवश्यक होते. त्यामुळे हे कार्य भगवंतानी सगुण देह धारण करून केले.

परंतु सद्यस्थिती कलीयुगाची अत्यंत कठीण आहे. वाईट विचार, आचार, द्वेष, स्वार्थ, अप्रेम ह्याला मानव अंकीत होऊ लागला आहे. तिरूपती बालाजीकडे बवताही तो डोक्यावर पडदा घेऊन कलीला मोकळेपणा दिलेला दिसतो. ह्या एकंदर परिस्थितीचा विचार करता 'सूक्ष्मांतून' बुद्धीत शिरून हे कार्य करणे क्रमप्राप्त आहे आणि हीच गोष्ट 'नामाने' म्हणजे नामावताराने होणारी आहे.

संतश्रेष्ठ नामसम्राट "ब्रह्मचैतन्य गोंदवलेकर" महाराज यांनी जीवाची आटापीटा करून सर्वांना 'नाम' घ्या हाच वारंवार उपदेश केला. 'नाम' जे करील ते रामही करू शकणार नाही म्हणून 'राम नामाने' समुद्रावर धोँडा तरला व प्रत्यक्ष श्रीरामानी हाताने टाकलेला धोँडा पाण्यात बुडाला.

श्री मारुती रायांनी, मच्छिंद्रनाथ महाराजांनी (जे सर्व सिद्धी पारंगत होते, मृत्युला ही ज्यांचा धाक होता) अत्यंत कठीण प्रसंगात 'नामाचा आश्रय' घेतला व ते संकट मुक्त झाले.

तूर्तचा काळ संप, दुष्काळ, जागेचे प्रश्न, नोकरीचे प्रश्न, वेळेचा अभाव ह्या सर्वांचा विचार करता 'हाती काम मुखी राम' ह्या सारखा परमार्थ नाहीं.

श्री क्षेत्र गोंदवले येथे प्रतीकर्षी श्रीराम मंत्राचा १३ कोटी जप होत असतो. त्याचा भक्तांना, देशाला फायदाच होईल. परंतु तो भाग इतका पवित्र झाला आहे की, महाराज एकदा स्वप्नांत आले व म्हणाले 'येथील कोठलाही धोँडा उचल तो मारुतीच होईल' व खरोखर तसे झाले. धोँड्यावर मारुती तर निघालाच परंतु 'राम' ही अक्षरे स्वयंभू त्या धोँड्यावर आहेत.

ह.भ.प. कै. पिलुबुवा वडुजकर म्हणून नामांकित किर्तनकार होते. मुंबईत तसेच खेडोपाडी त्यांची कितने होत असत. किर्तनाला गर्दीही फार होत असे. लहानपणी ते वडीलांबरोबर गोंदवल्याला जात असत. त्यांच्या बाल्यस्वभावानुरूप महाराजांवर त्यांचा राग होता. त्यांचे म्हणणे असे होते की 'महाराज आम्हांला उष्टे देतात.' मी उष्टे खाणार नाही व गोंदावल्याला येणार नाही. परंतु वडिलांपुढे त्यांचे चालले नाही व ते वडीलांबरोबर महाराजांचे दर्शनाला गेले. गोंदवले येथे येताच वडीलांनी महाराजांना पेढे देऊन नमस्कार केला. महाराजांनी त्यातील अव्वळ १ पेढा घेऊन बाकीचे त्यांना परत दिले व मुलाला

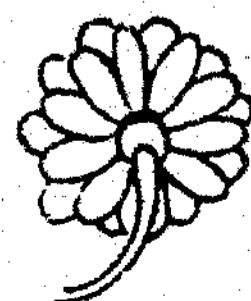
म्हणाले 'अरे हे काय उष्टे पेढे होतात'? असे म्हणून लडीवाळप्रमाणे गालावर चापट मारली व म्हणाले 'अरे तू लोकांना राम म्हणावयास लावशील.'

पुढे हा मुलगा मोठा झाला. त्यांचा प्रेस होता. परंतु देश प्रेमाने वेडा झालेला 'पिलुबुवा' इंग्रजांवर काव्य करून त्यांचा द्वेष करू लागला. त्याने देश प्रेमावर 'अंग्रेजांविरुद्ध अष्टक' लिहीले. शेवटची ही ओळ होती. 'स्वराज्याविणे का सुराज्यांत गोडी' ह्या अष्टकांमुळे इंग्रज सरकार कृद्ध झाले व त्यांनी प्रेसवर छापा घालून खिळ्यासकट सर्व जप्त केले. पुढे चरीतार्थासाठी त्यांना 'झांज' हाती घ्यावी लागली. व लोकांकडून 'रघुपती राघव राजाराम पतीत पावन सीताराम' हे भजन म्हणून घ्यावे लागले. त्यांचा आमचा घरेबा होता. त्यांची किंतु आमच्याकडे होत असत. बिघडलेली संसार घडी 'रामनामाने' तारीली.

कै. दत्तात्रय सखाराम कुवळेकर व त्यांची पत्नी श्री. मालतीबाई हे दापंत्य मुंबईत होते. घरची परिस्थिती अचानक बिघडून अन्नाला महाग झाले. काय करावे काही सुचेना. नोकरी गेली. आणि सर्व बाजूने वनवास पाठीशी लागला. सर्वत्याग करून गाणगापूरला पडेल त्या परिस्थितीत राहून आयुष्य संपवावे असे मनात आले. दरम्यान शिर्डीला जाऊन बाबा काय करतात ते पहावे असे ठरवून उधार उसने करून ही मंडळी शिर्डीला आली. समाधीचे दर्शन घेतले. परंतु तेथेही पैसे जाण्यापलीकडे उपयोग झाला नाही. परत मुंबईला आले. मुंबईला आल्यावर रात्री 'भक्त वत्सल श्री साईनाथ' स्वप्रात आले व म्हणाले "तुझी सोय गोंदवले येथे केली आहे" त्यांना गोंदवले कोठे आहे तेथे काय आहे याची कल्पना नव्हती. परंतु पुढे माहिती मिळून गोंदवले येथे जाणे झाले. १६ ते १८ वर्ष पर्यंत सेवा केली. आता श्रीमती मालतीबाई आहेत. महाराजांचे कृपेने त्यांना वाशी (नवी मुंबई) येथे जागा मिळाली आहे व महाराज अजूनही त्यांचा संसार चालवित आहेत. "दुःखात रामनामामुळेच मी आनंदाने दिवस काढले. हाती काम मुखी राम हा मंत्र आचरणांत आणला."

श्री. गोपाळराव मंजिरे व काशिताई मंजिरे ह्यांचा विवाह प्रत्यक्ष श्री गोंदवलेकर महाराज यांनी लावला होता. आज ही दोघेही हयात नाहीत मात्र श्री. काशिताई ह्यांना कृपाप्रसाद म्हणून महाराजांनी आपले पायातील वापरलेल्या 'खडावा' दिल्या आहेत. त्यांचे पुत्र श्री. राजाभाऊ मंजिरे टिळक नगर बिनं. ६४, चेंबूर, मुंबई नं. ८९ येथे आजही ह्या पहावयास मिळतात. हे भाग्य त्या मातोश्रींचे पुण्याईचे प्रतीक आहे.

जय जय श्रीराम, जय जय श्रीराम

श्री दत्तगुरुंचा कलियुगातील अवतार

श्रीमती ज्योति उमडेकर

द्वारा श्री. मिलींद प्रभाकर उमडेकर, असिस्टेंट स्टेशन मास्टर,
शांता सदन

१८ नवी घेठ, उज्जैन

परित्राणाय साधूनाम्, विनाशायच दुष्कृताम्।

धर्मसंस्थापनाथीय, संभवामि युगे युगे ॥

असे 'श्रीमद्भगवद्गीतेत श्रीकृष्णाने अर्जुनाला सांगितले. त्याप्रमाणे जेव्हा जेव्हा ह्या पृथ्वीवर अधर्मचं प्राबल्य होऊन, दुष्टांच्या अत्याचारामुळे धर्मचे तेज नष्ट होऊ लागले तेव्हा परमेश्वरान मत्स्य, कूर्म, वराहादि अवतार घेऊन पृथ्वीच रक्षण केल. जेव्हा जेव्हा समाजाची दिशाभूल झाली व तो अधःपतनाच्या खाईकडे वाटचाल करू लागला तेव्हा ह्याच परमात्म्यानं अनेक संतांच्या रूपानं आपला आविभवि करून, सगुण साकार रूप धारण करून, भारतीय समाजाला योग्य मार्गदर्शन केल व भारतीय संस्कृतीच विश्वातलं सर्वतोपरिने, सर्वोत्कृष्ट स्थान अबाधित ठेवलं.

देवांनाही आपल्या पातिब्रत्यानं चकित करणाऱ्या सती अनुसयेच्या पोटी जसा ब्रह्मा-विष्णु-महेश या देवांच्या अंशापासून श्रीदत्तांचा अवतार झाला, तसाच ह्या कलियुगातही एकोणीसाक्ष्या शतकाच्या पूर्वार्धापासून विसाक्ष्या शतकाच्या पूर्वार्धापर्यंत, म्हणजे जवळजवळ शंभर वर्षे, समाजाला सत्यमार्गाला लावणारे, ईशभक्ति व सदाचरण ह्यांचे महत्व पटवून देणारे ईश्वराचे तीन अंश, जणू सत्यदत्तच अशा रूपाने विद्यमान होते. ते म्हणजे शिरडीचे श्री साईबाबा, शेगावचे श्री गजानन महाराज व इंदूरला ज्यांचे समाधिरूपाने नित्य वास्तव्य आहे असे श्री माधवनाथ महाराज.

ह्यांपैकी श्री साईबाबा व श्री गजानन महाराज यांचा जन्म केव्हा झाला ही माहीती उपलब्ध नाही. श्री साईबाबा एका वरातीत प्रगट झाले व श्री गजानन महाराज शेगावला उकिरड्यावर अकस्मात प्रगट झाले असे वाचनात येते. श्री माधवनाथ मात्र करवी, चित्रकूट येथे श्री बालाजी मंदिरात जन्मले, असा उल्लेख त्यांचे 'संपूर्ण चरित्र श्री माधवनाथ संजीवनी' ह्या ग्रंथात आहे.

काही असले तरी ह्या संतांचा उद्देश एकच होता. तिघेही प्रसिद्धीपासून दूर राहिले. कोणी जास्त उपद्रव देऊ नये म्हणून समाजापासून शक्य तितके लांब राहून एकांतात ईशचिंतन करणे हेच त्यांचे काम असे. सामान्य माणसांप्रमाणे शाळेत वगैरे जाऊन त्यांनी काही लौकिक रूपाने शिक्षण घेतले नाही.

श्री गजानन महाराज उष्ट्या पत्रावळी चाटण्याचा विक्षिप्तपणा करीत, श्री साईबाबा सगळीकडे तेल मागत व एकदा श्री माधवनाथ एका पाटलाचे शेत राखणीस बसले असताना पाखरे शेत खाऊन गेली. गव्हाचे नुकसान झाले म्हणून त्यांना पाटलाकडून त्रास सहन करावा लागला. असा ह्या संतांना अपमान सोसावा लागे.

परंतु कितीही झाकून ठेवले तरी सूर्याचे तेज प्रकट झाल्याशिवाय रहात नाही. तशी ह्या संतांची किर्ती हळू हळू सगळीकडे पसरू लागली व अनेक लोक त्यांच्याकडून अनुग्रह घेऊन त्यांचे शिष्यत्व पत्खरू लागले. तिघांनीही आपल्या नावावर स्वतंत्र ग्रंथनिर्मिती अशी केली नाही. ज्याप्रमाणे संत रामदासांनी दासबोध, ज्ञानेश्वरांनी ज्ञानेश्वरी किंवा तुकारामांनी अभंगगाथा असे ग्रंथ लिहिले तसे कऱ्ही ग्रंथ ह्यांनी लिहिले नाहीत. परंतु शिष्यमंडळीशी वार्तालाप करताना किंवा सामान्य जनांना उपदेश देताना जे काही तत्त्वज्ञान ह्यांच्या मुखांतून बाहेर पडे त्याने अनेक ग्रंथ लिहिले गेले असते ह्यात वानवा नाही.

श्री गजानन महाराजांचे 'गणगणगणांत बोते' हे भजन विशेष प्रिय होते, तर श्री माधवनाथ 'आम्ही अळीकर प्रेमसुखाची लेकरे', 'देव रंगारी रंगारी' वर्गे भजने नेहमी म्हणत असत. अनेक अश्रद्ध लोकांना ह्या संतांनी आपल्या ठिकाणी त्यांच्या इष्टदेवतेचे दर्शन देऊन सश्रद्ध बनविले, अंतर्ज्ञानाने त्यांच्या मनातील विचार जाणून, तसेच आवश्यक झाले तेव्हा त्यांचे विचारपरिवर्तन करून नंतर अनुग्रह दिला.

ह्या तीनही संतांचे आपसात असे तादात्म्य होते. एकदा इंदूरच्या बाळासाहेब रेण्यांना श्री माधवनाथांनी एका चिंडीवर केवळ 'देवीचे दर्शन' हे दोनच शब्द लिहून देऊन श्री साईबाबांना भेटण्यास सांगितले. त्याप्रमाणे ते भेटल्यावर बाबांनी समाधिस्थानाच्या खिडकीच्या कठड्यावर ठेवलेल्या चिंडीतील निरोप जाणून रेण्यांना देवीचे दर्शन दिले. तेथेच त्यांना श्री नाथ व बाबा समोरासमोर दिसले. एकदा श्रीनाथशिष्य तात्यासाहेब बानवळे व आणखी एक सदगृहस्थ असे श्री गजानन महाराजांच्या भेटीस शेगावला गेले, तेव्हा ते 'नाथके दो छात्रे आते है।' म्हणून आनंदाने खूप नाचले व भोजनोत्तर दोषांना दोन विड्याची पाने दिली. श्री नाथांना निरोप दिला की 'साथे भोजन किया और तुम्हारा पान यही रह गया।' श्री नाथांना विडा अतिशय प्रिय असे.

प्रायः ह्या संतांचा उपदेश हाच होता की, निष्काम कर्म करावे, कर्मफलाची इच्छा धरू नये म्हणजे संचित जीवाला चिकटत नाही व मोक्ष प्राप्ती सुलभ होते. इंद्रियसंयम करावा. मायामोह टाळावे. असाच उपदेश करीत असतांना एकदा श्रीनाथांना वासुदेव गणेश थत्ते ऊर्फ विवेक ह्यांनी प्रश्न विचारला की, 'असे जर आहे तर संत चमत्कार तरी का करतात? हा सुद्धा एक प्रकारचा मोहच नव्हे का?' श्रीनाथ उत्तर देतात, 'थोर विभूति जर सामान्य मनुष्यांसारख्याच वागल्या व स्वतःच्या प्रभुत्वाची साक्ष त्यांनी अज्ञानी मनुष्यास पटविली नाही तर त्यांच्यावर कोणाची श्रद्धा बसणार नाही व अज्ञानपंकांत रूतलेल्या जीवांचा उद्धार ते करू शकणार नाही. म्हणून असे चमत्कार करणे त्यांना आवश्यक असते.

श्री साईबाबांनी आपल्या योगबळाने दिवाळीत तेल मिळाले नाही म्हणून पाणी घालून पणत्या तेवविल्या. श्री गजानन महाराजांनी योगबळाने वायुनिरोध करून अंगात घुसलेले मध्यमाशांचे डंख बाहेर काढले. तसेच श्री माधवनाथ यांनी एका भक्ताच्या मुलाच्या अंगावर आलेले देवीचे फोड स्वतःच्या अंगावर घेऊन त्यास वाचविले. असे अनेक चमत्कार ह्या संतांनी केले. या संक्षिप्त लेखात जास्त वर्णन करणे अशक्य आहे.

भक्तांवर कृपा करण्याच्या बाबतीत श्री साईबाबा म्हणतात, 'जो जो मज भजे जैशा-जैशा भावे, तैसा तैसा पावे मी ही त्यासी ॥' श्रीनाथ म्हणतात, 'जो जे वांछी साधक भावे लाभे फल तैसे तयाला ॥'

श्री साईबाबा म्हणतात, 'मी जरी शरीर टाकून गेलो तरी तुम्ही स्मरण करतांच मी तुमच्याजवळ उभा आहे हे निश्चित समजा' त्यांच्या अस्तित्वाचे अनेक अनुभव आजही भक्तांना येतात. तसाच श्री नाथांच्या समाधितील त्यांच्या अस्तित्वाचा एक प्रत्यक्ष अनुभव ही त्यांची अज्ञ बालिका सांगत आहे. दि. १३-१२-८२ ला मी उज्जैनला असताना सोमवारी पहाटे स्वप्र भास झाला की, 'मी इंदूरला नाथमंदिरात आहे. प्रदक्षिणा करून गाभाच्याबाहेर आले, तो एक ८-९ वर्षांचा तेजःपंज बटु मला म्हणाला की, 'तुम्ही अजून इथं एकदाही अभिषेक वर्गे केला नाही. तुम्ही स्वतःच्या हाताने अभिषेक करा.' मी घटलं, 'बे, आज गुरुवार आहे. मी सोमवारी अभिषेक करीन.' तो बट अदृश्य झाला. स्वप्रही संपले. योग असा की, दि. १५ ला मी इंदूरला आले व दि. २० ला सोमवारी ब्राह्म मुहूर्तावर माझ्या हातून मी नाथांना अभिषेक झाला ही त्यांचीच कृपा!

अशी ह्या संतांची महती अगाध आहे. म्हणून ह्या सत्यदत्तांना स्मरण करून ह्यांच्याच मालिकेतील हल्ली इंदूरला विद्यमान, असलेले दत्तोपासक पूजनीय संत श्री नाना महाराज तराणेकर ह्यांना वंदन करून आज गुरुवारी लिहिलेला हा संक्षिप्त लेख मी श्री साई चरणी अर्पण करते.

माझे साईबाबा

— सौ. निवेदिता घाडीगांवकर
१०/२७, श्री. मोहन को.ओ.हौ. सोसायटी,
गोविंद नगर, बोरिवली (प.).

माझी मुलगी अंजू ही तीन वर्षांची असताना खूप आजारी झाली. तिला लघुशंकेस व्हायचे बंद झाले आणि ती लाकडासारखी ताठ झाली. त्या दिवशी रविवार होता. आमच्या डॉक्टरांनी तिला स्वतः के.ई.एम्. रुग्णालयात दाखल केले. तिच्या कॉटच्या चारी बाजूला मृत्यूने घेरले होते. त्यामुळे तेथे भयाण, निरव शांतता पसरली होती. मी रात्रंदिवस साईबाबांचे नामस्मरण करीत होते. तीन दिवस, तीन रात्री ती बेशुद्धच होती. चौथ्या दिवशी ती शुद्धीवर आली. माझा आनंद गगनात मावेनासा झाला. मी साईबाबांचे लाख लाख उपकार मानले. बाबांमुळेच माझी अंजू मला परत मिळाली.

दैवत माझे साईबाबा

— कु. आशा शा. पुरव
डी ८४, चेंबूर गावठाण,
मुंबई — ७१.

मी ३-४ वर्षापासून साईबाबांची भक्ति करायला लागले. तेव्हापासून मला जर काही अडचण आली तर मी ती साईबाबांना सांगत असे व साईबाबा ती आनंदाने दूर करीत असत. त्यामुळे माझा त्यांच्यावर दिवसेंदिवस विश्वास वाढत गेला. परंतु एक काळा दिवस माझ्या आयुष्यात आला की, माझी आई १ जानेवारी १९८४ साली अचानक आजारी झाली. माझा साईबाबांवर पूर्ण विश्वास होता. परंतु मला वाटते की, नुसता विश्वास असून चालत नाही त्याचबरोबर श्रद्धाही असायला पाहिजे, आणि ही श्रद्धा माझ्याकडे हवी तेवढी नसल्यामुळेच गुरुवारी दि. १२-१-१९८४ रोजी माझी आई आम्हाला सोडून देवाघरी गेली. ती जाण्यापूर्वी मी दोन दिवस आधी माझ्या आईला होणारा त्रास पाहून साईबाबांवर खूप रागावले, माझी आई आजारातून बरी झाली नाही, तर मी तुझे तोंडसुद्धा पहाणार नाही, अशी धमकी दिली. परंतु आजही तो दिवस मला आठवला तरी खूप वाईट वाटते. भावनेच्या आहारी गेल्यामुळे तसेच अज्ञानपणामुळे मी साईबाबांना ओळखले नाही. विनाकारण त्यांचा राग केला, त्यांच्यापासून दूर राहण्याचा प्रयत्न केला. परंतु एक दिवस माझ्या मनात सहज एक विचार येऊन गेला की, जर आपल्या दैवात नसेल तर देव तरी काय करणार? देव आपल्याला देतो परंतु आपल्या दुर्दैवाने ते आपल्या हातात येत नाही. त्याची उशीरा का होईना मला जाणीव झाली. रागामुळे मी त्यांची वाचत असलेली पोथी बंद केली. त्यामुळे मिळत असलेला आनंद मी गमावून बसले. तसेच त्यांचे छत्र मी माझ्या हाताने दूर केले. डोक्यावर आई-वडिलांचे छत्र नाही. कोणत्याही वेळी संकट आले की मी त्यांची सोबत मागत असे. तेही मी माझ्या हाताने लोटून दिले. त्यामुळे त्या दिवसापासून माझी स्थिती केविलवाणी होवू लागली. सतत त्रास होऊ लागला. अपमान, अपयश, घरात अशांतता निर्माण झाली. माझी स्थिती अगदी दोरा तुटलेल्या पतंगाप्रमाणे झाली. जीवन जगणे असह्य झाले. जीवन जगण्यात रस वाटेनासा झाला. त्याचबरोबर मनात एक विचार आला की, आपण पुन्हा एकदा साईबाबांना शरण गेलो तर आपले आयुष्य पुन्हा पूर्वी प्रमाणे व्यवस्थित होईल. ही अभिलाषा बाळगून मी साईबाबांना झालेल्या चुकीबद्दल क्षमा मागून तुम्हीच माझे दैवत आहात असे सांगितले. 'मरण हे अटळ आहे, ते प्रत्येकाचे वाट्याला येणार आहे, ते कधीच चुकणार नाही' ही गोष्ट उशीरा का होईना माझ्या लक्षात आली. कदाचित बाबांनी माझी समजूत काढलेली दिसते. पुन्हा मी साईबाबांवर विश्वास ठेवू लागले आणि काय आश्चर्य! त्या दिवसापासून माझे जीवन सुरक्षित चालू झाले. ऑफिसमध्ये अडचणी, घरातल्या अडचणी, त्यांना सांगितल्यावर त्या दूर होऊ लागल्या. सल्ला हवा असेल, शंका निर्माण झाली की, मी चिंडी टाकून बाबा तुम्ही सांगाल ते

मला मान्य आहे, असे समजून चिठ्ठीत येणाऱ्या उत्तराप्रमाणे मी वागत असे. त्यामुळे माझे विनाविलंब काम होत असे. मिळालेल्या सल्ल्याचे उत्तर नेहमीच बरोबर असे. त्यावरून सिद्ध झाले की, बाबांनी माझ्या चुका पोटात घातल्या आहेत. यात शंकाच उरली नाही.

पुनः माझ्या आयुष्यात एक बिकट प्रसंग आला, तो म्हणजे माझी काकी जी आई गेल्यापासून मला आईसमान आहे, ती अचानक आजारी पडली. 'चार दिवस होऊन गेले तरी ती अन्नाला शिवेना, बिछान्यावरून उठेना, दिवसेंदिवस तिची तब्येत खालावत गेली. तिची स्थिती पाहून माझ्यासह घरातील सर्वजण घाबरून गेले. मला जेवण सुचेना, आफिसमध्ये काम करावेसे वाटेना. त्यातच सहलीचा दिवस जवळ आल्याने काय करावे ते मला सुचेना, सहलीत भाग घ्यावासा वाटेना. मी साईबाबांना नवस केलाकी, माझ्या काकीला बरे कर! त्या दिवशी काकीला उदी लावायला सांगितली, आणि काय आश्चर्य! दोन दिवसात काकीची तब्येत सुधारू लागली आणि २५ डिसेंबरला गुरुवारी माझी काकी स्वयंपाक करण्यासाठी सकाळी लवकर उठली, ते पाहून मला तर खरेच वाटेना, माझा आनंद गगनात मावेनासा झाला. साईबाबांचे आभार कसे व कोणत्या शब्दात मानायचे तेच कळेनासे झाले. केवढे मोठे महाभयंकर संकट बाबांमुळेच दूर झाले यात तिळमात्रही शंका नाही. काकीच्या आजारपणामुळे माझे डोळे उघडले. ते आपल्या पाठीशी आहेत, याची जाणीव झाली. यापुढे काळजी करण्याचे कारणच उरले नाही. दुसरे सांगायचे म्हणजे, मला सहलीला जाण्यास जी अडचण आली होती ती तर बाबांनी दूर केलीच; परंतु माझा संपूर्ण प्रवास इतका सुखाचा व आनंदाचा गेला की, साईबाबांचे किती गुण गावू असे होऊन गेले. मी विनाकारण माझ्या दैवतावर रागावून स्वतःचे नुकसान करून घेत होते. उशीरा का होईना, मला माझ्या दैवताची पूर्ण ओळख पटली. अशा ह्या माझ्या दैवतरूपी साईबाबांना माझे शतशः प्रणाम.

ॐ ॲ ॲ ॲ ॲ ॲ

श्रद्धा, सबूरी

— श्री. गंगाधर कोंडाजी जगताप
गोदरेज सोप्स. प्रा.लि.,
विक्रोळी, मुंबई — ७९.
३.

मी आणि माझा मुलगा शिर्डी येथे एकदा गेलो असता, तेथील साईबाबा इंटरनेशनल या हॉटेलच्या बाल्कनीत उभे होतो. माझा मुलगा मला म्हणाला, पप्पा, आपल्याला पण अशी खोली असती तर किती बरे झाले असते! त्या खोलीलाही अशीच बाल्कनी असती. मी म्हणालो, बाबांना सांग. बाबा जरूर तुझी इच्छा पूर्ण करतील. बाबा नेहमीच भक्तांच्या हाकेला धावून येतात, अशी माझी श्रद्धा आहे, असा माझा विश्वास आहे. आणि काय आश्चर्य! दोन वर्षांच्या आत मी डोंबिवली येथे ब्लॉक घेतला. त्यापूर्वी मी १४ वर्षे भाड्याच्या खोलीमध्ये राहात होतो.

बाबा वाटाडे झाले

— सौ. नंदिनी माधव नाडकर —

शकुंत, ब्लॉक क्र. ५,

सरस्वती बाग,

के. जी. एस्. कॉलनी,

जोगेश्वरी (पूर्व),

मुंबई-४०० ०६०.

आषाढ महिन्याचे ते दिवस होते. वेळ सकाळची सातची होती. आम्ही जोगेश्वरीला रहात असून, त्यादिवशी मी व माझे यजमान हॉस्पिटल मध्ये जाण्यास निघालो. सौ. सुनेने रिक्षा आणली व हॉस्पिटलचा पत्ता सांगून त्या रिक्षावाल्यास आम्हाला तेथे उतरविण्यास सांगितले. त्यामुळे आम्ही निश्चित होतो.

मालाड मार्केटजवळ रिक्षा गेली आणि पुढील रस्ता वाहनांना बंद असल्याची पाटी आम्हाला दिसली. कारण त्या ठिकाणी एका जैन साधूची मिरवणूक होती. रिक्षा चालकाने आम्हाला तेथेच उतरविले; व तो म्हणाला, माझा नाईलाज आहे, पुढे रिक्षा नेता येत नाही. मला काही सुचेना. रस्ता अनोळखी होता व त्यातच यजमानांची माझ्यावर जबाबदारी होती; कारण त्यांना काहीच दिसत नव्हते. त्यात भर म्हणजे जोराचा पाऊस! पावसाची सर जाईपर्यंत आम्ही दोघे आडोशाला उभे राहिलो. मनात बाबांचा धावा चालूच होता. नंतर मी येणाऱ्या जाणाऱ्यांना हॉस्पिटलचा पत्ता विचारू लागले; पण कुणीच नोट उत्तर देईना. या बाजूला वळा, तेथून पुढे गल्लीत शिरा. अशी मोघम उत्तरे मिळू लागली. मिरवणुकीमुळे रस्त्यावर अलोट गर्दी झाली होती, मी पार गोंधळून गेले.

एवढ्यात एक चमत्कार झाला. रस्त्याच्या समोरच्या बाजूस एका खांबाला टेकून एक माणूस उभा होता. त्याच्या अंगावर केवळ गुडघ्यापर्यंत मळके धोतर होते. रंगाने तो गोरा होता व त्याचे केस अस्ताव्यस्त पिजारलेले होते. त्याच्या ह्या अवस्थेमुळे त्याला काही माहिती नसणार असे समजून मी त्याला काही विचारले नाही. तो स्वतःहूनच माझ्याजवळ येऊन म्हणाला, डोक्यांच्या हॉस्पिटल मध्ये जायचं नव्ह, चला. आणि यांचा हात धरून तो माणूस चालू लागला. थोडे चालून गेल्यावर माझ्या मनात विचार आला, याला. आम्ही कुठे जायचे आहे ते कळले कसे! चालताना तो यांच्या पाया खालचे दगड राजूला सारीत होता व तोंडाने काहीसे पुटपुट वारी. मी त्याला म्हटले, पुढच्या आठवड्यात यांच्या डोक्याचे ऑपरेशन आहे म्हणून तारीख नक्की करायला आम्ही आलो आहोत, त्यावर तो म्हणाला, “छे. ते काय होते एवढ्यात”. असे बोलताना त्याने मला दोन बोटे दाखवली. त्यावेळी मला काही त्याची ही तन्हेवाईक व चिन्हांकित भाषा उमगली नाही. जवळच्या वाढेने हॉस्पिटलच्या दारात त्याने आम्हाला सोडले. मी त्याचे उपकार मानताना म्हटले, भाऊ, मेहरबानी झाली. हे घ्या चहापाण्याला. असे बोलून मी त्याला दोन रुपये दिले. इतका वेळ बडबड करणाऱ्या त्या माणसाने ते पैसे निर्विकल्पणे घेतले व तो तडक निघून गेला. नंतर यांचे ऑपरेशन लांबणीवर पडले

व मी त्या माणसाचे बोलणे विसरूनही गेले.

परंतु जेव्हा यांचे डोळ्यांचे पहिले ऑपरेशन झाले तेव्हा, आम्ही पहिल्या वेळेला हॉस्पीटलमध्ये गेलो, त्याच तारखेला दोन महिन्यांनी हे ऑपरेशन झाले. त्याक्षणी मला एकदम त्या माणसाची आठवण झाली, त्याच्या दोन बोटांचा अर्थ समजला आणि मी मनात म्हटले, माझे बाबा मला वाट दाखवायला आले; पण मला वेडीला ते कळलेच नाही. असे आहेत माझे बाबा सर्व साईभक्तांची काळजी वाहणारे.

साई आत्मा, साई परमात्मा

— श्री. शू. शि. पोवळे

छाया इलेक्ट्रॉनिक्स,

मु.पो.ता.- अुरण,

जि. रायगड.

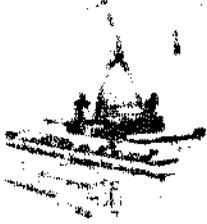
श्री साईच्या महानिर्वाणाला ६८ वर्षे झाली, तरीही आज श्री साईच्या अस्तित्वाची जाणीब साईभक्तांना सतत होत असते. मी माझ्या दैनंदिन जीवनात श्री साईच्या कृपादृष्टीचा साक्षात्कार नित्य अनुभवत असतो. सदर लेखात 'मी' हा शब्द देहाला संबोधला नसून आत्म्याला संबोधला आहे. निर्वाणापर्यंतच्या काळात श्री साई नामधारी 'मी' (आत्मा) जनहितार्थ जगाच्या कल्याणासाठी स्थूलदेहाने श्री साईरुपात वावरलो म्हणजेच श्री साईरुप समाधिस्थ झालं नसून ते देहरुप समाधिस्थं झालं. मी - माझं अविनाशी रुप सदैव होतं, आहे व असणार कारण मी - माझं अनंत रुप यांना आदी व अंत नाही.

म्हणून (जो जो मज भजे जैशा जैशा भावे तैसा तैसा पावे मीही त्यासी) मीच शेगावचे गजानन महाराज, मीच शिरडीचे श्री साई. माझ्या भक्तांच्या सोयीसाठी, भिन्न जाती-धर्मातील लोकांनी आपसातील कलह विसरून एककेंद्री होण्याकरिता मी देहरुप धारण केले, करतो व करत राहणार.

'मी' शोधून सापडणार नाही. चुकीचा मी शोधणारे बरेच होऊन गेले, आहेत व होतील. घडरिपूचा अंमल असणाऱ्या या देहालाच अहंकाराने 'मी' समजून ते वावरले व देहपतनाबरोबर त्यांचा 'मी' नाश पावला.

खरा 'मी' शोधून सुद्धा सापडणं कठीण. ज्यांना तो सापडला, त्यांनी श्री सच्चिदानंद स्वरूप ओळखले व तेही सच्चिदानंद रूपाशी एकरूप झाले. 'मी' अनेक देह धारण केले, धारण करत आहे व धारण करावे लागणार. भक्तांच्या रक्षणासाठी, दुष्टांच्या संहारासाठी, धर्माचा अर्धर्म न व्हावा यासाठी मला असेच देह धारण करणे क्रमप्राप्त आहे.

श्री शिरडी पती साई तीन दिवस आपला देह म्हाळसापतीच्या स्वाधीन करून, आत्मारूपी संचार करीत होते, तेच माझे ब्रह्मस्वरूप, देह निमित्त असून 'मी' - माझं चैतन्यरूप सदैव होते, आहे व असणार. म्हणून आजही शिरडीचे सदगुरु साईनाथ प्रत्येक भक्ताच्या नितांत श्रद्धेला, कोणत्याही क्षणी धावतात व त्या भक्ताला आपल्या अस्तित्वाची

प्रचिती देतात. जरी देह रुपाने त्यांचे महानिर्वाण झाले असले तरी, ते म्हणजेच 'मी'
चैतन्यत्व सटेव भक्तांच्या श्रद्धेप्रभागे त्यांच्या हाकेला धावतो.

जरी हे शरीर गेलो मी टाकोन,
तरी मी धावने भक्तांसाठी ॥

*****

साईं दरबारातील नवरले...८

श्री. तात्याबाबा पाटील कोते

श्रीसदगुरु साईबाबांना ज्यांनी स्वहस्ताने भाकरी खाऊ घातली, त्या श्रीमती (कै.)
बायजाबाई पाटील कोते, त्यांचे चिरंजीव तात्याजी गणपत पाटील कोते यांना सर्व तात्याबा
म्हणत असत. शिरडी येथील मराठेशाही पेहरवाचे, गावात मोठा दरारा. गावातील
तक्रारीचे निवारण तात्याबाबांशिवाय होतच नसे. प्रत्येक खेड्यात अशी एक जबाबदार
व्यक्ती असतेच, त्याप्रमाणे शिरडी खेड्यात तात्याबाबा.

तात्याबाबा सर्वगुण संपत्र होते. हरएक तळेच्या गुणीजनांचे आश्रयस्थान म्हणजे
तात्याबाबांचे घर. हरिदास, पुराणिकच काय, पण तमाशेवाले जरी आले, तरी त्यांची

सर्व व्यवस्था तात्याबाबाकडेच. तमाशेवाल्याता तमाशा करावयाला लावून बिदागी देऊन मगच त्याची रवानगी करीत. त्यांच्या बैठकीची जागा रिकामी सहसा सापडत नसे. पान खाण्याचा दांडगा शौक असल्यामुळे बैठकीतील पानाचे तबक सदा भरलेले असावयाचेच. या पानाच्या तबकावर बन्याच लोकांचा पान खाण्याचा शौक पुरवला जात होता.

तात्याबाबा मनाने जसे दिलदार होते, तसे हातानेही सढळ होते. शिरडी गावातील श्रीगणपती, महादेव, शनैश्वर, महालक्ष्मी या देवतांची देवालये स्वखचनि त्यांनी बांधली आहेत. गावचे हनुमानाचे देवालय बांधण्यासुद्धा खर्चाचा बराच मोठा भाग त्यांनी उचलला होता.

श्रीसमर्थ साईबाबा आणि तात्याबाबा यांचे मामा-भाच्याचे नाते मानले जात असे. बाबा यांचा राग त्यांना अनावर झाला, म्हणजे फक्त तात्याबाबाच त्यांना शांत करू शकत. इतरांची नुसती साईबाबांच्या जवळ जाण्याची ताकद नव्हती. चावडीच्या मिरवणुकीला-सुद्धा साईबाबा, तात्याबाबा आल्याशिवाय द्वारकामार्ईमधून उठत नसत. दुपारच्या भोजनाला-सुद्धा बाबांच्या बरोबर तात्याबाबा असावयाचे. रात्री ८ वाजण्याचे सुमारास तात्याबाबांनी द्वारकामार्ईत आणलेली भाकरी साईबाबा थोडीशीच का होईना, पण मोठ्या प्रेमाने खात असत. साईबाबा तात्याबाबांना रोज रु. ४ देत असत.

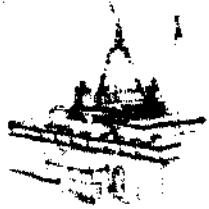
शिरडी गावात आखाडी भरत असे. राजाचे सोंग तात्याबाबा करीत. आखाडीच्या खर्चाचाही थोडासा वाटा ते उचलीत असत. श्रीमंत गोपाळराव बुड्ही आखाडीसाठी ५०० रुपये देत असत. त्यावेळी शिरडीची आखाडी फार प्रसिद्ध होती. लांबलांबून ती पाहाण्यासाठी लोक येत असत. साईबाबा चावडीत बसून आखाडी पहात असत.

सर्व थरांच्या लोकांवर तात्याबाबा फार उपकार करीत. निरनिराक्ष्या त- हेची (द्रव्यद्वारा) मदत नेहमी चालू असावयाचीच. ज्या ज्या लोकांवर उपकार केले, मदत केली, त्यांपैकी एकहीजण स्मरून तात्याबाबांचे उपयोगी पडला असेल तर शपथ. परोपरकाराकरिता तात्याबाबांचे जवळ होते नव्हते, ते सर्व संपुष्टात आले. कर्जबाजारी होण्याची पाळी आली, पण त्याही परिस्थितीला ते डगमगले नाहीत. सत्याने चालणाऱ्याचे असेच हाल होत असतात. हे जग रुढीच्या बाहेरचे नाही. तात्याबाबा शिरडीचा एक धर्मात्मा होता, असे म्हटले तर वावगे होणार नाही. विशेष नवलाची गोष्ट म्हणजे त्यांच्या अंतकालाच्या समयाला कोणाचे एक पैसुद्धा कर्ज त्यांचेवर राहिलेले नव्हते; ही श्रीसाईबाबांची कृपाच होय.

एकदा एकनाथषष्ठीचे दिवशी सायंकाळी रथाच्या मिरवणुकीच्या वेळी तात्याबाबा कोते यांच्यावर बाबा रागावले. ज्या वेळी तात्याबाबा कोते यांच्यावर बाबा रागावले, त्यावेळी तात्याबाबाही बाबांवर खूप संतापले. दोघेही हड्डाला पेटले. रात्री १२ वाजेपयत मिरवणूक थांबून राहिली. नंतर बाबा शांत झाले. तात्याबाबांनीही आपला हट्ट सोडला व मग मिरवणूक आनंदाने झाली.

तात्याबाबा कोत्यांचे उपरणे दडवून ठेवणे, खांबामागून त्यांना ढकलून देणे, त्यांचे डोळे झाकणे व हे कोणी केले असे विचारले, म्हणजे पुन्हा खांबाआड दडून बाबांनी खदखदा हसणे असे नेहमीच चालायचे.

द्वारकामार्ईत बाबा, तात्याबाबा व म्हाळसापती रात्री निजले असता झोपेत याचे पाय

त्याच्या उरावर, त्याचे पाय याचे उरावर, कोणाचे पाय आपले अंगावर, असे करून ठेवावे. सकाळी उटून पाहावे व विचारावे, बाबा, हे कोणी केले, म्हणजे बाबांनी खदखदा हसावे.

भर उन्हाच्यात तात्याबाबाला धगधगीत पेटलेल्या धुनीमाईजवळ निजवावयाचे व त्यांना झोप लागली, म्हणजे आपली धाबळी त्यांचे अंगावर घालावयाची. यामुळे त्यांचे सर्वांग नखशिखांत घामाने डबडबे. ते जागे होत व सर्व घाम पुरीत. ‘बाबा, हे कोणी केले’ म्हणून विचारले, म्हणजे बाबा खदखदा हसत.

बाबा कधी कधी तात्याबाला गुदगुल्या करीत व बाबा हे काय म्हणून विचारले, म्हणजे हसत. त्यांना कधी कधी पोटच्या व मांड्या चेपावयास सांगत व तात्यांबानी जर हात वर नेला म्हणजे म्हणत,

“हां! उपर हात मत लगाओ, हां! उपर हात मत लगाओ.” व खदखदा हसत.

बाबा तात्याबाबांबरोबर फुगड्या घालीत, कुस्ती खेळत, कधी कधी सोंगट्या खेळत, कधी कधी पंजा खेळत, हैदोस-धुल्ला घालीत.

१९१३ साली तात्याबांचे वडील बयाजी हे पक्षघाताच्या विकाराने बिछान्याला खिळले होते. तात्या धावत मशिदीकडे बाबांच्या पायावर गडगडा लोळले व हात जोडून बाबांना म्हणाले,

“बाबा, माझे वडिल पक्षघाताने बिछान्याला खिळले आहेत. त्यांना तुम्ही वाचवावयास हवे.

आपल्या वडिलांना लावण्यासाठी बाबा आपल्याला उदी देतील, अशी त्यांची कल्पना होती पण बाबांनी उदी त्यांना दिलीच नाही. बाबा तात्यांना एवढेच म्हणाले,

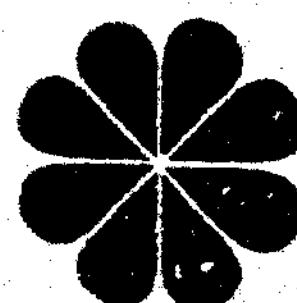
“अल्ला मालिक सर्वांची काळजी घेतो, त्याला सान्यांचीच काळजी आहे.”

“बाबांनी आपल्या वडिलांसाठी काहीच केले नाही, काहीच दिले नाही, हे पाहून तात्यांना खूप वाईट वाटले. ते जड पावले टाकीतच घरी परतले. तिसऱ्या दिवशी बयाजींचा अंत झाला. तात्यांनी त्यांचा अंत्यविधी पार पाडला.

“तात्याची घरची गरिबी असल्यामुळे बाबा त्यांना दररोज खर्चासाठी चार रूपये देत असत व त्यांना नेहमी उपदेश करीत.

“तात्या, पैसे साठव पैशाची बचत कर. नंतर शेत जमिनी विकत घे आणि मग सुखाने संसार कर.”

बाबांनी १५ ऑक्टोबर १९१८ रोजी समाधी घेतली, पण त्या दिवशी देखील तात्यांना चार रूपये द्यायला बाबा मुळीच विसरले नाहीत. तात्यांनी बाबांची आज्ञा शिरसावंद्य मानली. त्यांनी पैसे साठविले व त्यातून पुढे शेत जमिनी विकत घेतल्या, व पुढे सुखी जीवन जगले.

साई- ईश्वराचा अवतार

— सौ. सुधाताई चैतन्य
१४, राजस्व ग्राम, इंदोर (म.प्र.) — ४५२००२.

आपल्या भारतात प्राचीन काळापासून उच्च कोटीतील गुरुशिष्य परंपरा चालू आहे. गुरुच्या ठिकाणी आपण परमात्माच पहात असतो. सदगुरु आणि परमात्मा एकच अशी आपली भावना असते.

बंध किंवा मोक्ष, स्वर्ग अथवा नरक, सुख वा दुःख यापैकी काय हवं ते मिळविणे आपल्यावर अवलंबून असते. जो मनुष्य साईचिंतनात जास्त वेळ घालवून साईबाबांना शरण जातो, तो खरंच धन्य होय!

आपण तर देह स्वरूपात आलो आहोत त्याचा सदुपयोग करून आत्मकल्याण करायचे जर असेल व पश्चातपाची पाळी येऊ नये असे वाटत असेल तर अनन्य भावे साईबाबांना शरण जा. त्यांनी सांगितलेले बोध शब्द 'श्रद्धा व सबुरी' हे जर आचरणात आणले तर तुमचे सार्थक नक्कीच झाले असे समजा. श्रद्धे शिवाय माणूस जगू शकत नाही. ज्या ठिकाणी श्रद्धा नसेल तेथे पूर्ण निष्ठा हवी.

मी शहरात राहणारी, लिहण-वाचण येत होत. आईची शिकवण, की सतत काम करीत असावं, हे माझ्या अंगवळणी पडले होते. सतत काम करायचं एकदंच काय ते माहीत!

माझं पूर्व पुण्य उदयाला आलं व माझे लग्न अशा घराण्यात झाले की, ते सर्वच साईभक्त! रात्री झोपताना त्यांनी रेज साईबाबांबद्दल सांगावं, साईची भक्ती का करावी याची माहिती द्यावी, हे नियमित घडू लागले. मी आता साईचरित्र ऐकण्याचा हट्ट घरू लागले, साईबाबांच्या समाधीचे दर्शन घेण्याची मला इच्छा होऊ लागली. पण सासूबाईची शिस्त कडक. त्यांनी जी गोष्ट करायची म्हटली, तीच गोष्ट होत असे. घरात मी सर्वांत मोठी सून. मला तीन मुलगे झाले. मला मुलीची हौस! पण माझी हौस कोणास पटेना. माझं मन साईबाबांच्या छबीकडे सारखे धावायचे. मी मनात प्रार्थना करायची की, देवा, मी जरूर शिरडीस येईन. माझ्याकडून काय मिळणार? माझी पूर्ण तुझ्यावर निष्ठा बसेल असे कर.

आम्हाला एकदा भाच्याच्या मुलाच्या मुंजीचं बोलवणं आलं. मी मुंजीला जाण्याचा हट्ट धरला. मला शिरडीलापण जाता येईल. असे त्यांना मी सांगितले. मला चार महिने गेले होते.

मी समाधीचं दर्शन घेतलं. मनात काहूर माजलं होत. मी काय करू हे माझं मला कळत नव्हतं. माझ्या मागून एक खूप थकलेला म्हातारा मला म्हणाला, "मुली, तुझं मनोरथ पूर्ण होईल. तू बाबांवर निष्ठा ठेव." मी त्याच्याकडे पाहिले देखील नाही. पण मनात त्याच्या बोलाने आनंद झाला. तो कोण होता, कोणास ठाऊक? हे सर्व चित्रपटाप्रमाणे झाले, त्यानंतर माझ्या मनात खात्री वाटू लागली.

खोलीत गेल्यावर त्यांनी साईचरित्रातील ओवी मला वाचून दाखविली. "साई भरला स्थिरचरी। साई सर्वाच्या आंतबाहेरी। साई तुम्हा-आम्हा भीतरी। निरंतर नांदत असे। अ.४४ ओवी १०९।" मला वाटले, या रूपात साईचेच रूप आले का? नंतर

माझी श्रद्धा अटळ झाली व साई आशीर्वादाने मला तीन मुलांवर मुलगी झाली. आता माझी मुलगी मोठी झाली आहे. तिचं लग्न झालेलं आहे. माझे जावई ज्यांचे नाव उदयराव आहे, ते शिरडीजवळ साखरे गावचेच राहणारे आहेत.

बाबांवर असणारी श्रद्धा मनातून जागृत झाली पाहिजे. म्हणजे तुमचं काम झालंच समजा. साईंनी पृथकीतलावर अवतार घेतला हे नकी. त्यांनी जातपात, अमीर-गरीब, उच्च-निच या सर्वांचे कोड समूळ काढून टाकली. तुम्ही साईंना सर्व रूपांत पहा.

साईलीला अगाध आहे

— सौ. कुमुदिनी य. गोखले
टिळक नगर, ब्रॉक क्र. १,
पटवर्धन वाडी, रत्नागिरी.

आमच्या शेजारी एक साईभक्त असून, साईलीलाचे अंक त्यांच्याकडे नियमित येतात. या अंकापैकी काही जुने-नवे अंक माझ्या नेहमी वाचनात येऊ लागले व साहजिकच त्यामुळे माझ्याही मनात श्री साईच्याबद्दल एक सुप्त ओढ निर्माण झाली, बाबांचे स्मरण माझ्याकडून नित्य होऊ लागले.

आम्ही यापूर्वी ज्या ठिकाणी राहात होतो, त्या घरमालकांनी जागा खाली करण्याची आम्हाला नोटीस दिली. रत्नागिरी शहरात राहण्याच्या जागेबाबतची परिस्थिती फारच कठीण असून नवी जागा मिळणे त्याहून बिकट आहे. पुष्कळ प्रयत्न करूनही जागा काही कुठे मिळेना. खोली स्किमी करून देण्याची तारीख जवळ आल्याने मी चिंतेत व नवी जागा शोधण्याच्या प्रयासाने अगदीच थकून गेले होते. अखेरीस श्री साईंना शरण गेले, म्हणाले, “बाबा, तुम्ही सर्वांसाठी सर्व काही करता, मग माझ्या जागेचा प्रश्न ठरलेल्या मुदतीच्या आत सोडवा.” आणि आश्वर्य म्हणजे — आठवड्याच्या आतच व सहजासहजी आम्हाला सुंदरसा ब्रॉक मिळाला.

दुसरा अनुभव असा की, माझे पती इन्शुरन्स कंपनीचे मैनेजर असून, एकेदिवशी त्यांच्या ऑफिसच्या चाव्याच हरवल्या. जागेचा प्रश्न सुट्टो ना सुट्टो तोच दुसरी समस्या उभी राहिली. परंतु श्री साईनाथांच्या कृपेने, त्या किल्ल्या कुणाच्याही हाती न लागता परत मिळाल्या. खरोखरच! श्री साईबाबांची लीला अगाध आहे. श्री साईबाबांनी जशी मला मदत केली, तशीच ती इतर साईभक्तांनाही होवो, हीच श्री साईचरणी नम्र प्रार्थना.

श्री साईलीला, मे १९८७

रिक्षाचे काम लवकर पूर्ण झाले

— श्री. विनोद मोरे
साईधाम, धनसार [अल्याळी आंबेवाडी],
ता.पो.- पालघर, जि. ठाणे - ४०१४०४

मी माझ्या धाकट्या भावाबरोबर [डॉ. अनिल] पाच/सहा वर्षपूर्वी शिर्डीस जाऊन आलो आणि तेव्हापासून बाबांच्या भक्तीमार्गास लागलो. श्री साईबाबांचे सारखे नामस्मरण करणे, सुख-दुःखात बाबांना आळवणे, बाबांची उदी प्राशन करणे हा माझा नित्यनेमच बनला.

आमच्या गावात असणाऱ्या पाईप फॅक्टरीत मी कामाला होतो. परंतु दुर्दैवाने आमच्या मालकाचे लंडनमध्ये हृदयविकाराने निधन झाले, अन् आम्हा कामगारांवर बेकारीची कुळ्हाड कोसळली. तेव्हा माझ्या मनात रिक्षा घ्यायचा विचार आला. त्याप्रमाणे बँकेतील कर्जाच्या साहाय्याने रिक्षा खरेदी करायचे ठरले.

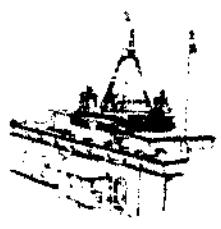
सर्व कागदपत्रांची मिळवामिळव व जुळवाजुळव झाली. मात्र बँकेतील काम काही होईना. मी तर फारच वैतागलो. मंत्रालयातूनही प्रयत्न करून पाहिले पण सर्वच व्यर्थ! आता सर्व काही बाबांवर सोपवलं, बाबांवरील विश्वासावरच राहायचे ठरवले आणि एक दिवस बाबा स्वप्रात येऊन बोलून गेले की, “तुझे रिक्षाचं काम लवकरच पूर्ण होईल.”

कंपनी चालू व्हायची काही चिन्हे दिसेनात. सर्व भार रिक्षावर होता, ह्या कालावधीत काही महिन्यांचा कालावधी निघून गेला.

ठाण्यात आर.टी.ओ.च्या ऑफिसमध्ये जाताना व घरून निघताना मी साईबाबांचं दर्शन घेतल्याशिवाय निघतच नसे. लेखक, कवी संमेलनातून परतताना आणलेल्या ‘श्री साईसत्त्वरित्रिचे’ मी एकदा पारायणही केलं. तसेच बन्याच दिवसांनी प्रतिक्षा करीत असतानाच लवकर रिक्षाचं काम व्हावं म्हणून पंधरावा अध्यायही वाचला आणि पंधरा दिवसांच्या आतच मला रिक्षासाठी पाचारण व्हावं लागलं अन् सर्वांत सुखाचा धक्का म्हणजे गुरुवारीच्च मी रिक्षासाठी निघालो व शुक्रवारी १४ डिसेंबर ८६ रोजी रिक्षा घरी आली आणि सर्वांनाच आनंद झाला.

महिन्यापूर्वीच मला रिक्षाचं परमिट मिळालं आहे. परमिट मिळविण्याच्या दिवशी आर.टी.ओ. ऑफिसमधील अधिकाऱ्याच्या पुढ्यातील साईछबीला वंदन केल्यावर त्यांनी मला विचारले की, आपण साईभक्त आहात काय? ह्यावर काय उत्तर देणार? माझा उर भरून आला होता.

मी आता अतिशय समाधानी असून, माझ्या रिक्षाच्या मागे मी “साईधाम” ही अक्षरे लिहिली आहेत. मला जेव्हा माझे रिक्षावाले मित्र “साईधाम” म्हणून हाक मारतात तेव्हा होणारा आनंद काही वेगळाच असतो.

श्रीसाईबाबांची सर्वव्यापकता व दूरदृष्टी

— श्री. नंदू लक्ष्मण पाटील
महेश कृपा चाळ,
लोकमान्य नगर,
ठाणे (प.) —

परमात्म्याच्या अनेकविध रूपांचा शिर्डीच्या श्री साईबाबांमध्ये वास होता. याचा प्रत्यय अनेक भक्तांना आलेला आहे. भक्तांनी जशी जशी इच्छा केली तशी तशी अनेक रूपे त्यांनी दाखविली. साईबाबा हे शिर्डीत होऊन गेलेले थोर विभूती परमेश्वर होत. त्यांना लहान मुले फार आवडत. लहान मुलांसारखेच ते निष्पाप व निर्मळ होते. साईनाथ शिर्डीत आले त्यावेळी शिर्डीं हे अगदी मागासलेले खेडेगाव होते. परंतु बाबा तेथे राहू लागल्यापासून त्यांची किंतु जसजशी पसरू लागली, तसतसे शिर्डीं गावही सुधारू लागले.

दीनदुबव्यांचे दुःख दूर करण्यासाठी श्रीसाईबाबांनी आयुष्य घालविले. आजही बाबा अदृश्य रूपे भक्तांच्या पाठीशी उभे राहून त्यांची संकटे दूर करीत आहेत. ज्यांनी ज्यांनी बाबांना नवस केले, त्यांचे दुःख दूर होऊन त्यांच्या मनोकामना पूर्ण होत आहेत त्यामुळेच शिर्डीचे नाव आज केवळ आपल्या देशातच नव्हे तर अन्य देशातही पसरत आहे.

शिर्डीला लेंडीबाग नावाचे एक फडयानिवडूंगांनी भरलेले दाट जंगल आहे, तेथे जाऊन बाबा योगसाधना करीत असत. शिर्डीत आल्यावर साईबाबांनी आपल्या योगसामर्थ्यानि अग्रि प्रज्वलित केला, तो अग्री म्हणजे धुनी होय! ती धुनी अद्यापही पेटत आहे. बाबा अनेक रुणांची सेवा सुशृष्टाही स्वतः करीत असत.

श्रीसाईबाबा हे हिंदु अथवा मुसलमान नव्हे तर साक्षात् परब्रह्म होते. त्यांना सर्वधर्मियांना एकत्र आणावयाचे होते, त्यांच्यात एकोपा निर्माण करायचा होता. बाबा रोज हंडीभर प्रसाद करीत. त्यासाठी ते स्वतः रोज पाच घरी जाऊन भिक्षा मागून आणत. सगव्यांबरोबर सहभोजन करीत असत. बाबांनी प्रथमतः चांदूभाई पाटलाला आपले सामर्थ्य दाखविले. खरेखरच, ज्यांना साईसदूरुंचा सहवास लाभला ते कृतार्थ झाले.

दयाघन साईनाथांनी १९१८ साली दसन्याच्या दिवशी समाधी घेतली त्यावेळी त्यांनी सांगितले —

झालो जरी गतप्राण। वाक्य माझे मानाप्रमाण।

माझी हाडे तुर्बतीमधुन। देतील आस्वासन तुम्हास॥ १०५॥

मी काय पण माझी तुर्बत। राहील तुम्हासवे बोलत।

जो तीस शरणांगत। राहील डोलत तयासवे॥ १०६॥

(श्रीसाईसच्चरीत अ. २५)

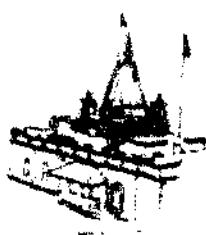
शिर्डीला सध्या भक्तांची अलोट गर्दी होत असते. तेथीले समाधी मंदिरात प्रवेश केल्यावर मनाला एकप्रकारची शांती लाभते व नास्तिकातही साईबाबांच्याबद्दल श्रद्धा जागृत होते. यातच बाबांच्या सामर्थ्याची प्रचिती येते.

सबका मालिक एक है

लेखक-निर्देशक श्री. किरण कुमार दुधाळकर यांच्या कथ्थक या नृत्य नाट्य संस्थेतफे सबका मालिक एक है या श्री साईबाबांच्या जीवन चरित्रावर आधारित तीन अंकी हिंदी नाटकाचे प्रयोग महाराष्ट्रात ठिकठिकाणी धुमधडाक्याने सुरु आहेत. भरपूर ट्रीक सीन्स असलेल्या या नाटकात चाळीस वर कलाकार असून त्या सर्वांनी आपापल्या भूमिका समजून व यशस्वी करण्याचा यल केलेला आहे. श्री बाबांची भूमिका स्वतः श्री. किरण कुमारनी केलेली असून ती अगदी हुबेहूब वठविलेली आहे. त्यांच्या पली सौ. आशा व कृष्ण कु. तेजा किरण यांनीही या नाटकात भाग घेतला आहे हे विशेष होय. श्री. अब्दुल हनीफ व अनुप जलोटा हे अनुक्रमे या नाटकाचे गीतकार व संगीत कलाकार आहेत. नाटकातील बायजा, लक्ष्मी, म्हाळसापती, दासगणू इ. ची या नाटकातील कामे वाखाणण्यासारखी आहेत. महाराष्ट्रातच नव्हे तर भारतातच नव्हे तर परदेशातही या नाटकाचे सर्वत्र प्रयोग श्री साई कृपेने व्हावेत अशी शुभेच्छा श्री साई चरणी करतो.

— साईनंद

साईकृपेचे अनुभव

— श्री. शंकर रामचंद्र कट्टम

६३, राजहंस, विश्वकर्मा नगर,
मुंबई (पश्चिम), मुंबई-४०० ०८०.

आमच्या देव्हाच्यात श्री साईबाबांचा फोटो दहा-बारा वर्षांपासून आहे. अन्य देवादिकांचे फोटोही आमच्या देव्हाच्यात आहेत. परंतु डिसेंबर १९८३ मध्ये शिर्डीस जाण्याचा योग आला आणि त्यानंतर श्री साईबाबा आपणा सर्वांचे आहेत असे वाटू लागले. ‘साई दरबारात गेलेला कोणीही विचुक्त होऊन परतत नाही’ याची प्रचिती त्यानंतर सर्वांप्रिमाणे आम्हालाहो येऊ लागली.

“नित्य मी जिवंत जाणा हेचि सत्य। नित्य घ्या प्रचित अनुभवे ॥

शरण मज आला आणि वाया गेला। दाखवा दाखवा ऐसा कोणि ॥”

करील बाबांच्या वचनाचे अनेक अनुभव आम्हाला आले. त्यातील काही पुढे देत आहे — माझा मुलगा चि. सुदेश यास एकाच वेळी दोन चांगल्या नामांकित कंपन्यांचे बोलावणे आले होते आणि काय करावे असा प्रश्न सर्वांपुढे पडला होता. परंतु यातून बाबाच योग्य तो मार्ग दाखवतील असा विश्वास सर्वांच्या मनात होता. काही जणांचे सल्ले घेऊन त्याने एका कंपनीत जाण्याचे नक्की केले. जवळ जवळ एका वर्षानंतर ज्या दुसऱ्या कंपनीचे बोलावणे आले होते, ती काही कारणास्तव बंद झाली. जणू बाबाच त्याच्या पाठीशी उभे राहिले आणि बाबांनीच योग्य तो सल्ला देऊन त्याला योग्य मार्ग दाखविला.

दुसरा अनुभव असा की, गेल्या वर्षांची गोष्ट. २८ ऑगस्ट १९८६, दहीहंडीचा तो दिवस होता, तसेच गुरुवारही होता. माझा मुलगा चि. दिनेश दहीहंडी खेळायला गेला असता पडला आणि त्याचा डावा पाय एकही पाऊल पुढे न टाकण्याइतका सुजला. डॉक्टरांच्या सल्ल्यावरून त्याला हॉस्पिटलला नेले. तेथे पाय फ्रॅक्चर झाल्याचे सांगून पायाला प्लास्टर करून घरी पाठविण्यात आले. आम्ही सर्व तर घाबरून गेलो होतो. तेव्हा बाबांजवळ प्रार्थना केली, “बाबा, आज गुरुवारचा दिवस, असे का व्हावे? तुम्हीच आता त्याला यातून लवकर बरे करा.” त्याच्या पायाची सूज दोन महिने झाले तरी कमी होत नव्हती. डॉक्टरांनी तर पाय जमिनीला लावायलाही मनाई केली होती. आम्ही रोजच बाबांची प्रार्थना करत होतो. आणि काय आश्वर्य! आठ दिवसातच आमची एका साई-भक्ताशी ओळख झाली. त्यांना मालिश या प्रकारातील थोडी फार माहिती होती. त्यांनी त्याच्या पायाला प्रथम मालिश केले आणि बाबांवर विश्वास ठेवून थोडे चालायला सांगितले. परंतु डॉक्टरांनी दीड महिने तरी पाय जमिनीला लावू नको असे सांगितल्यामुळे तो फार घाबरत होता. तरी बाबांवर विश्वास ठेवून व ग्रयत करून तो तीन-चार पाऊले पुढे टाकू लागला. तसेच अजून तीन-चार वेळा मालीश केले असता तो चांगला चालू लागला आणि नंतर हॉस्पिटलला जाऊन ‘क्ष’ किरण फोटो काढला असता दीड महिना पाय जमिनीला लावू नको सांगण्या डॉक्टरांनी पायात फ्रॅक्चर नसल्याचे सांगितले.

अनु आम्हा सर्वांचे मन अक्षरशः उचंबळून आले. आता साईकृपेने त्याचा पाय चांगला असून काही त्रास नाही.

तसेच साईबाबांच्या उदी-महीम्याचे अनेक अनुभव आम्हाला आले असून संकटात कोणत्याही वेळी बाबांना हाक मारली असता बाबा वेळोवेळी आमच्या मदतीला धावून आले आहेत, अशीच बाबांची कृपा सर्व भक्तांवर सदैव राहो. त्या साईमाऊलीच्या चरणी आम्हा सर्वांचे कोटी कोटी प्रणाम.

शुभशकून व अपशकून — एक मीमांसा

— श्री. अनिल केशवराव रसाळ
२१/३८२, बी.पी.टी. स्टाफ कॉर्टर्स,
सेल्डस रोड, वडाळा (पूर्व),
मुंबई - ४०० ०३७.

त्या दिवशी कार्यालयात आल्यावर माझ्याकडून एक काचेचा पेला फुटला. कार्यालयातल्या शिपायाने घाबरत घाबरत येऊन मला सांगितले की, “साहेब, काचेची वस्तू ज्या दिवशी फुंटते तो दिवस वाईट जातो. तुम्ही आज सांभाळून रहा.”

मी मनातल्या मनात म्हटले की, “बघूया, श्रीबाबा येत्या २४ तासात काय घडवतात ते!” त्यावेळी माझ्या घड्याळात सकाळचे ९.३० वाजले होते. परंतु खरोखरच त्याने सांगितल्याप्रमाणे मात्र कोणताही वाईट अनुभव आला नाही. २४ तासात तर नाहीच नाही; पण त्यानंतरही कोणतीही वाईट घटना घडली नाही.

गेले कित्येक महिने शुभशकून व अपशकून व त्यावर असलेला बन्याच भक्तांचा दृढ विश्वास याविषयी माझ्या मनात चिंतन चालू होते. त्या दृष्टीने माझी प्रत्येक समजाची अननी प्रत्यक्ष अनुभवावर चालू होती.

कित्येक महिने कितीतरी वेळा मांजरी, बोके माझ्या महत्वाच्या कामाच्या वेळी रस्त्यात मला आडवी गेली. पण माझी बहुतेक कामं त्या दिवशी विनासायास झाली. म्हणजे मांजर आडवं गेलं तर आता घरी परत चला, असा विचार माझ्या मनात येत नाही.

डोळ्याची उजवी किंवा डावी पापणी फडफडणे व त्याप्रमाणे शुभ व अशुभं तंतोतंत घटना घडल्या नाहीत. त्यामुळे त्यालाही काही विश्वसनीय आधार नाही, असं ठामपणे म्हणता येईल.

गेल्या आठवड्यात माझ्या पतीने एक जुना पत्र्याचा डबा उघडला तेव्हा पालीचे छोटे पिल्लू तिच्या हातावर चक्क बसले. संध्याकाळी तिने सांगितले की, “या घटनेने मी अस्वस्थ आहे.” तेव्हा मी सांगितले की, “आपले घर श्रींचे आहे व त्यांना आपली चिंता आहे, तेव्हा काही होणार नाही. तू स्वस्थ रहा.” खरोखरच तसं काही घडलं नाही.